

Nr 114.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om återförsäkringskassor m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1926.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt 87 § regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om återförsäkringskassor; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om återförsäkringskassor.

Häriigenom förordnas som följer:

1 §.

Med *återförsäkringskassa* förstås i denna lag sådan förening av sjuk-kassor eller understödsföreningar eller av både sjuk-kassor och understödsföreningar, som har till uteslutande ändamål att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse bereda delägarna återförsäkring av meddelade utfästelser.

2 §.

Vad i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar och i öfrigt finnes stadgat angående understödsförening skall äga motsvarande tillämpning beträffande återförsäkringskassa, dock med iakttagande av vad här nedan i denna lag finnes särskilt föreskrivet.

Delägare i återförsäkringskassa äro de försäkringstagande sjuk-kassorna och understödsföreningarna, och skall beträffande dem vad för medlemmar i understödsföreningar stadgas äga motsvarande tillämpning.

Återförsäkringskassa skall såsom sådan registreras oavsett antalet delägare.

3 §.

Ändå att i återförsäkringskassas stadgar icke intagits bestämmelse därom att stadgarna skola vara godkända av tillsynsmyndigheten, skall vad i 86 § i lagen om understödsföreningar finnes föreskrivet för understödsförening, i vars stadgar intagits dylik bestämmelse, äga motsvarande giltighet beträffande återförsäkringskassa.

Meddelar återförsäkringskassa återförsäkring av begravningshjälps- eller andra livförsäkringsutfästelser, skall jämväl vad i 87 och 88 §§ i samma lag sägs gälla för kassan.

4 §.

Återförsäkringskassa må ej meddela återförsäkring av kapitalunderstöd på samma risk till högre belopp än fyratusen kronor.

Tillsynsmyndigheten må dock medgiva, att i nämnda belopp ej skall inräknas återförsäkring av begravningshjälpsutfästelse som meddelats av sjuk-kassa.

Vad i 3 § andra stycket i lagen om understödsföreningar sägs skall icke gälla för återförsäkringskassa.

5 §.

Vid ansökan om registrering av återförsäkringskassa skola jämte i 7 § i lagen om understödsföreningar föreskrivna uppgifter och handlingar finnas fogade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär avfattade uppgifter beträffande delägarna samt de utfästelser som anmälts till återförsäkring hos kassan. Dessa uppgifter skola vara bestyrkta genom styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter.

6 §.

Återförsäkringskassas stadgar skola innehålla vad i 8 § i lagen om understödsföreningar finnes föreskrivet med undantag för vad vid 5) i nämnda paragraf sägs.

Därjämte skola stadgarna angiva:

- 1) det högsta belopp varför kassan må meddela återförsäkring på samma risk; dock må i stadgarna föreskrivas, att i sådant belopp ej skall inräknas återförsäkring av begravningshjälpstufvelse som meddelats av sjukkassa;
- 2) antal och belopp av utfästelser som skola hava anmälts till återförsäkring hos kassan för att densamma må börja sin verksamhet; samt
- 3) grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å sammanträde med kassan.

7 §.

Återförsäkringskassas firma skall i stället för ordet »understödsförening» innehålla ordet »återförsäkringskassa».

Firman skall tydligt skilja sig från annan bestående återförsäkringskassas firma.

8 §.

I stället för den i 10 § i lagen om understödsföreningar föreskrivna medlemsförteckning skall genom styrelsens försorg hos återförsäkringskassa föras en förteckning enligt av tillsynsmyndigheten fastställt formulär över delägarna samt över de utfästelser som återförsäkrats hos kassan.

9 §.

I stället för vad i 49 § vid 1) i lagen om understödsföreningar stadgas skall gälla, att återförsäkringskassa är skyldig träda i likvidation, när de återförsäkrade utfästelserna till antal eller belopp nedgått under vad enligt stadgarna skolat vara anmält till återförsäkring hos kassan för att densamma må börja sin verksamhet, och sådant antal eller belopp ej åter uppnåtts inom tre månader.

Vad i 51 och 52 §§ i lagen om understödsföreningar finnes stadgat för det fall att understödsförening är skyldig att träda i likvidation, skall ock gälla, när återförsäkringskassa på grund av stadgandet i första stycket av denna paragraf skall träda i likvidation.

10 §.

Vad i 50, 61 och 68 §§ i lagen om understödsföreningar är stadgat om överlåtelse av sådan förenings rörelse på understödsförening som förut

finnes eller som skall bildas för detta ändamål skall, då fråga är om överlåtelse av återförsäkringskassas rörelse, avse överlåtelse på återförsäkringskassa.

11 §.

Förekommer vid återförsäkringskassas verksamhet avvikelse från denna lag, eller befinnes återförsäkringskassa driva rörelse vilken är att anse såsom affärsmässig försäkringsrörelse, skall vad i 82 § i lagen om understödsföreningar är för motsvarande fall stadgat äga tillämpning.

12 §.

Driver förening som i 1 § avses verksamhet utan att vara registrerad som återförsäkringskassa, vare för den som deltagar i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom lag som i 93 § i lagen om understödsföreningar sägs.

13 §.

Har styrelseledamot eller annan vid anmälan för registrering enligt denna lag mot bättre vetande meddelat oriktig uppgift angående delägarna i kassan eller till återförsäkring anmälda utfästelser, vare lag som i 94 § i lagen om understödsföreningar sägs.

14 §.

Inskrivning av uppgifter rörande återförsäkringskassor skall äga rum i en särskild avdelning av understödsföreningsregistret.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1927.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar.

Härigenom förordnas, att 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar, av vilka paragrafer 3 § ändrats genom lag den 6 maj 1921 (nr 212), i nedan angivna delar skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Pensionskassa, som består av minst fem medlemmar, så ock *annan understödsförening*, som består av minst femtio medlemmar, skall registreras i enlighet med vad i denna lag sägs.

Understödsförening, som — — — fem medlemmar.

3 §.

Registrerad understödsförening — — — föreningens understödsverksamhet.

Registrerad understödsförening må ej utfästa eller utbetala understöd, utgående i kapital en gång för alla (*kapitalunderstöd*), till högre belopp än fyrtusen kronor för en medlem. Hava föreningens stadgar icke godkänts på sätt i 86 § sägs, må föreningen icke utfästa eller utbetala kapitalunderstöd till högre belopp än femhundra kronor för en medlem.

87 §.

Därest understödsförening — — — dettas återköpsvärde. Har försäkring återförsäkrats hos svenskt försäkringsbolag eller återförsäkringskassa, vare föreningen fritagen från förpliktelsen att för det återförsäkrade beloppet göra avsättning till premiereserv.

Varda, sedan — — — vid 5) stadgas.

Denna lag träder i kraft, vad angår 87 §, den 1 januari 1927 och beträffande 2 och 3 §§ den 1 januari 1928. I fråga om understödsförening, som äger bestånd vid sistnämnda tidpunkt och som, enligt denna lag skall registreras men jämlikt 2 § enligt dess hittillsvarande lydelse icke varit underkastad registreringsskyldighet, äger tillsynsmyndigheten, där föreningen enligt 81 § första stycket är skyldig att avgiva försäkringsteknisk utredning, utsätta lämplig tid jämväl innan fem år förflutit efter föreningens registrering, då sådan utredning första gången skall avgivas.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 15 januari 1926.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller anför efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och handelsdepartementen:

Den 31 sistslidne december har jag för Kungl. Maj:t anmält fråga om vissa ändringar i lagen den 4 juli 1910 om sjukkassor, vilka ändringar sammanhånga med ifrågasatt nyorganisation av det statsunderstödda sjukkasseväsendet.

Jag anhåller nu att få anmäla två ärenden, vilka äga visst sammanhang med en sådan nyorganisation, nämligen:

1) en av Sveriges allmänna sjukkasseförbund den 18 december 1922 gjord framställning om sådan ändring i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar, att möjlighet skulle skapas att inom ramen för nämnda lag bilda en förening för ömsesidig återförsäkring av utav sjukkassor och understödsföreningar utfäst begravningshjälp och kapitalunderstöd; samt

2) riksdagens skrivelse den 6 maj 1924 (nr 136) med anhållan om förslag rörande utvidgad registreringskyldighet för understödsföreningar.

Av de i dessa framställningar berörda spörsmålen vill jag först till behandling upptaga frågan om lagstiftning angående sammanslutningar av understödsföreningar och sjukkassor i syfte av riskutjämning, vilket slag av sammanslutningar i det följande benämnas återförsäkringskassor.

Återförsäkringskassor.

Inledning.

Försäkringsverksamheten i Sverige regleras i huvudsak genom lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse. Enligt huvudregeln i denna lag må försäkringsrörelse allenast drivas av två olika slags juridiska personer: försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag, och dessa få utöva rörelsen allenast i enlighet med av Konungen fastställd bolagsordning och under noggrann kontroll av ett statens ämbetsverk, försäkringsinspektionen.

Emellertid har det vid sidan av dessa försäkringsbolag bildats ett flertal asmmanslutningar av olika slag för beredande av ömsesidigt understöd vid döds-

fall, sjukdom m. m., vilken verksamhet till sin natur är en form av försäkringsrörelse. Dessa sammanslutningar, som ofta arbeta inom en begränsad krets och i regel utbetala allenast mindre belopp, kunna naturligtvis ej uppfylla de stränga bestämmelserna i nämnda lag. Då de emellertid hava en stor social uppgift att fylla samt en laglig reglering av och kontroll över deras verksamhet synts önskvärd, har man för en del slag av dylika sammanslutningar genom särskild lagstiftning berett möjlighet att i viss omfattning meddela för sammanslutningen såsom sådan rättsligt bindande försäkringar. För dylika sammanslutningar för personförsäkring äro sålunda särskilda bestämmelser meddelade i förenämnda lagar om sjukkassor och om understödsföreningar. Båda dessa slags organisationer meddela såväl periodiska understöd — vad angår sjukkassorna endast vid sjukdom — som s. k. kapitalunderstöd, d. v. s. understöd utgående i ett kapitalbelopp en gång för alla; av sjukkassorna må dock kapitalunderstöd meddelas allenast i form av begravningshjälp. Tillsynsmyndighet för den av dessa sammanslutningar bedrivna försäkringsrörelsen är icke försäkringsinspektionen utan socialstyrelsen.

I motsats mot vad som är fallet beträffande lagen om försäkringsrörelse saknas i sistnämnda båda lagar bestämmelser om återförsäkringsverksamhet, d. v. s. verksamhet, varigenom de primära försäkringsinrättningarna i utjämnings syfte i sin tur i annan inrättning taga försäkring för åtagna risker. Innan jag ingår på frågan om avhjälpande av denna brist, vill jag i korthet erinra om vad i förevarande fråga förekommit vid tidigare behandling av hithörande lagstiftning.

Av tillkallade kommitterade avgavs den 2 december 1905 förslag till lag om understödsföreningar. Denna lag skulle enligt sin 1 § avse föreningar för inbördes livförsäkring, sjukhjälp eller annat dylikt understöd, vilkas verksamhet icke avsåge affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse. Lagen skulle alltså omfatta båda de slag av försäkringsorganisationer, som sedermera reglerats genom nyssnämnda lagar om sjukkassor och om understödsföreningar. I förslaget 1 § stadgades, att lagen skulle avse jämväl förening för ömsesidig återförsäkring mellan registrerade understödsföreningar.

Såsom motiv för förslaget i sistnämnda del anförde de kommitterade: De flesta utländska lagar i förevarande ämne behandlade såsom understödsföreningar jämväl sammanslutningar mellan understödsföreningar för gemensamt anställande av läkare, gemensam placering av medel och ömsesidig återförsäkring av åtagna risker m. m. Flertalet av de ändamål, för vilka dylika föreningar plägade bildas, vore av den art, att enligt svensk rätt, i den mån sådana sammanslutningar antog formen av verkliga fristående föreningar, dessa föreningar kunde registreras såsom föreningar för ekonomisk verksamhet. I ett fall åtminstone vore dock till följd av stadgandet i 70 § i då gällande lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet (motsvarande 91 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar) möjligheten att på nyss angivna väg vinna erkännande såsom självständigt

Historik.
Kommitté-
förslag 1905.

rättssubjekt utesluten, nämligen då förening av ifrågavarande slag avsåge ömsesidig återförsäkring. Det hade emellertid syntts de kommitterade önskvärt, att även för förening för sistnämnda ändamål utväg öppnades att vinna erkännande.

Sakkunnig-
betänkande
1910.

Vid den reglering, som ifrågavarande rättsområde sedermera erhöll genom nämnda lagar den 4 juli 1910 och den 29 juni 1912, upptogs emellertid ej någon bestämmelse av sådan innebörd. I det av tillkallade sakkunniga den 10 december 1910 avgivna betänkande, som ligger till grund för sistnämnda lag, anfördes såsom motiv härför beträffande understödsföreningarna, att någon återförsäkringsförening de sakkunniga veterligen ej funnes i landet och att även för framtiden det behov av återförsäkring, som kunde förefinnas för understödsföreningar, borde kunna fyllas genom den affärsmässiga försäkringsverksamheten.

Lagändringar
1921.

Till en början lärer efter den nya lagstiftningens tillkomst något behov av möjlighet till återförsäkring vid sidan av den affärsmässiga försäkringsverksamheten icke heller hava yppats. Annat synes förhållandet hava blivit efter det genom lagändringar den 6 maj 1921 de högsta belopp, till vilka sjukkassor och understödsföreningar skulle äga utfästa begravningshjälp och kapitalunderstöd höjts, beträffande begravningshjälp från 200 kronor till 500 kronor samt beträffande kapitalunderstöd, som meddelades av understödsföreningar med godkända stadgar — vilka föreningar stå under särskild, noggrann kontroll — från 2,000 till 4,000 kronor och i fråga om understöd, meddelat av annan understödsförening, från 300 kronor till 500 kronor.

Nämnda lagändringar föranleddes av framställningar dels från Sveriges allmänna sjukkassee förbund och dels från Göteborgs allmänna understödsförening och tolv andra understödsföreningar. Såsom skäl för framställningarna anfördes, att med det betydligt sänkta penningvärdet de dittills gällande maximigränserna finge anses alltför låga. I avgivet utlåtande över understödsföreningarnas framställning framhöll *socialstyrelsen*, bland annat, att för medgivande av det högsta föreslagna kapitalunderstödet det understundom kunde vara erforderligt att som villkor föreskriva, att kapitalunderstödet eller viss del därav återförsäkrades. I detta uttalande instämde *försäkringsinspektionen* i likaledes avgivet utlåtande.

I överensstämmelse med vad socialstyrelsen sålunda anført har det efter understödsförsäkringslagens ikraftträdande förekommit, att socialstyrelsen såsom villkor för godkännande av stadgar för understödsföreningar föreskrivit, att viss del av de utfästa kapitalunderstöden skolat återförsäkras. I de flesta fall torde en dylik föreskrift hava föranlett, att förening avstått från meddelande av försäkring till de ifrågavarande beloppen, och i andra fall har sådan återförsäkring skett i ett vanligt försäkringsbolag. Ävenledes har förekommit, att socialstyrelsen i fall då sjukkassa velat lämna begravningshjälp till visst högt belopp, i utjämningsssyfte bestämt det minsta tillåtna medlemsantalet i sådan begravningshjälpsklass så högt, att det faktiskt verkat som ett förbud för kassan att meddela dylik begravningshjälp.

I sin ifrågavarande framställning har nu sjukkassee förbundet anfört bland annat följande:

*Sjukkassee-
förbundets
framställning.*

»På grund av lag den 6 maj 1921 äger registrerad sjukkassa numera meddela begravningshjälp till belopp av 500 kronor. Därmed har möjlighet givits vart lands sjukkassor att bereda begravningshjälpsunderstöd i en utsträckning, som bättre motsvarar det väsentligt ökade behov, som uppstått genom penningens låga värde i närvarande tid.

Ett stort antal sjukkassor hava också begagnat sig av denna möjlighet.

Där detta skett, har emellertid en avsevärd ekonomisk risk pålagts sjukkassorna, ägnad att i ej obetydlig grad äventyra verksamhetens lugna utveckling. Särskilt gäller detta de mindre kassorna, vilkas motståndskraft gentemot en starkare ekonomisk påfrestning är jämförelsevis ringa.

Många sjukkassor hava dock, med insikt härom, funnit sig föranlåtna att avstå ifrån en utvidgning av sin begravningshjälpsverksamhet i antydd riktning. I flera fall, speciellt beträffande mindre sjukkassor, torde vidare hinder hava uppstått för en utökning av begravningshjälpen utöver det tidigare fastställda begravningshjälpsmaximum av den anledning, att tillsynsmyndigheten, vilken det på grund av föreskrift i sjukkasselagen tillkommer att bestämma det minsta antal medlemmar, som bör vara till finnandes i klass inom sjukkassa, där begravningshjälp skall meddelas, ansett sig böra i viss utsträckning göra gällande, att begravningshjälp ej må meddelas till större belopp annat än i fråga om tillräckligt stort medlemsantal.

Det lär under dylika omständigheter vara tvivel underkastat, huruvida den lagstiftningsreform, varom det här är fråga, under nuvarande förhållanden kan bli till den nytta och betydelse, som varit avsedd och som man väntat sig. Snarast torde utvecklingen på förevarande område gå i den riktning, att meddelandet av begravningshjälp till högre belopp än som enligt tidigare lagstiftning kunnat av sjukkassa utgivas bliver ett privilegium för de större kassorna. Men härigenom reduceras reformens räckvidd i betydlig grad. Och samtidigt försätts de små sjukkassorna i en ogynnsam ställning i den fria konkurrensen sjukkassorna emellan.»

Efter att hava framhållit, att vad sålunda anförts i mångt och mycket gällde även beträffande understödsföreningarnas försäkringsverksamhet, har sjukkassee förbundet vidare yttrat, att på initiativ av socialstyrelsens sjukkasseebyrå fråga väckts om anordnande av en återförsäkring av sjukkassornas begravningshjälpsutfästelser, vilken återförsäkring eventuellt även skulle kunna utsträckas att omfatta vissa understödsföreningars försäkringsrisker. Det hade därvid ansetts, att därest en dylik återförsäkring komme till stånd under lämpliga former, de antydd svårigheterna för utnyttjandet av de möjligheter, som av berörda lagstiftningsåtgärder skapats, skulle kunna undanröjas. Den ekonomiska risken för de enskilda kassorna och föreningarna skulle i väsentlig grad reduceras och full jämställighet mellan de stora och de små organisationerna åvägbringas. I den mån en allmännare anslutning till återförsäkringen komme till stånd, syntes dessutom även möjlighet givas att i större utsträckning bibringa understödsverksamheten på förevarande område en mera rationell och ändamålsenlig organisation än för närvarande.

Frågan hade, anförde sjukkassee förbundet, sedermera inom förbundet varit föremål för närmare utredning, vilken resulterat i ett förslag till stadgar för en återförsäkringskassa, avsedd närmast att förmedla en utjämning av de regist-

rerade sjukkassornas begravningshjälpsrisker. Detta förslag hade framlagts för en år 1922 i Linköping hällen sjukkassekongress och där rönt ett gynnsamt mottagande. Ett uttalande till förslaget förmån hade sålunda blivit avgivet. Ett definitivt beslut i frågan hade dock under för handen varande förhållanden icke kunnat komma till stånd. Det hade nämligen visat sig, att gällande lagstiftning icke medgäve ett förverkligande av den tilltänkta återförsäkringen på sätt, som synts vara det lämpligaste och bästa.

Med åberopande härav har sjukkassee förbundet i sin framställning vidare anfört:

»En återförsäkring av antydd beskaffenhet synes sålunda med nuvarande lagstiftning på hithörande områden icke kunna anordnas annorledes än under formen av ett försäkringsbolag, hänförligt till försäkringslagens giltighetsgebit och underkastat tillsyn från samma myndighet som de affärsmässigt drivna försäkringsföretagen. En dylik anordning vore dock, enligt vårt förmenande, varken ändamålsenlig eller ur andra synpunkter önskvärd.

Meningen vore alldeles icke, att den tilltänkta återförsäkringen skulle bedrivas i något som helst affärsmässigt syfte och i konkurrens med de försäkringsbolag, vilka meddela återförsäkring. Den skulle helt och hållet avse att tjäna ett socialt intresse, nämligen att bereda ett välbehöfligt stöd åt den försäkringsverksamhet, vilken utövas av landets sjukkassor och understödsföreningar, och att liksom dessa vara ett organ för den ömsesidiga understödsverksamheten i vart land. Men ett dylikt företag synes naturligen höra hemma under understödsföreningslagen. Den gränsskillnad, som blivit uppdragen emellan den affärsmässiga försäkringsverksamheten å den ena sidan och den ömsesidiga understödsverksamheten å den andra, därigenom att dessa olika slag av verksamhet blivit inordnade under skilda lagar och olika tillsynsmyndigheter, synes naturligen böra gälla också emellan den affärsmässiga återförsäkringsrörelsen och en återförsäkringsverksamhet, som vore avsedd uteslutande för den ömsesidiga understödsverksamheten.

Men även ur mera praktiska synpunkter synes mycket tala för ett dylikt särskiljande.

Det är visserligen icke lätt att på förhand bedöma vare sig fördelarna eller olägenheterna av ett arrangement i den ena eller den andra riktningen. Säkert är emellertid, att den affärsmässiga försäkringsrörelsen och den verksamhet, som utövas av våra sjukkassor och understödsföreningar, sinsemellan förete ganska stora olikheter med avseende å syfte, verksamhetsformer och arbetssätt. Dessa olikheter torde ock i större eller mindre grad göra sig gällande inom lagstiftningen och vid den statliga tillsynen på det ena eller andra området. Skulle i trots av dessa olika förhållanden den tilltänkta återförsäkringskassan inordnas under annan lagstiftning och annan tillsyn än de till densamma anslutna sjukkassorna och understödsföreningarna, ligger det nära till hands att befara, att slitningar och andra olägenheter därigenom kunde uppstå till hinder för verksamheten och till men för dess ändamål. Säkrast undvikes detta, om kassan inordnades under understödsföreningslagen och därmed även under samma tillsynsmyndighet som sjukkassorna och understödsföreningarna.

Om så sker, vill det synas, att större möjlighet gives att anordna kassans verksamhet i överensstämmelse med de enklare förhållanden, som äro utmärkande för sjukkassornas och understödsföreningarnas verksamhet.

Framhållas må dessutom, att ett intimt samarbete av grundläggande betydelse för återförsäkringskassans verksamhet vore avsett att åvägbringas emellan kassan och tillsynsmyndigheten över sjukkasse- och understödsföreningsväsendet. Ensamt denna omständighet utgör, enligt vår mening, ett avgörande skäl för den påtänkta återförsäkringens inordnande under understödsföreningslagen.»

Vidare innehöll sjukkasseförbundets skrivelse vissa önskemål beträffande den rättsliga regleringen av den ifrågasatta återförsäkringsföreningen, till vilka önskemål jag i det följande skall återkomma.

Vid framställningen fanns fogat däri omförmält »förslag till stadgar för Sveriges allmänna återförsäkringskassa, understödsförening». Enligt dessa stadgar skulle kassan vara grundad av Sveriges allmänna sjukkasseförbund, som skulle ikläda sig kostnaderna för kassans organisation ävensom garanti för dess förvaltningskostnader under de första tre verksamhetsåren. Kassans ändamål skulle vara att meddela återförsäkring av kapitalunderstöd, utfästa av registrerade sjukkassor och understödsföreningar. Högsta försäkring å samma risk skulle vara 4,000 kronor. Inträde i kassan skulle vinnas genom avslutande av återförsäkringskontrakt. Återförsäkringskontraktet skulle gälla för viss tid eller upplöra efter viss i kontraktet fastställd uppsägningstid ej understigande 6 månader, och skulle kontrakt på viss tid, därest uppsägning ej följde, anses förlängt på ytterligare ett år i sänder. Beträffande avgång ur kassan hänvisade stadgeförslaget till 12 § i understödsföreningslagen. Återförsäkring skulle förplikta kassan att i händelse av den försäkrades död utbetala den återförsäkrade utfästelsens nominella belopp med ett avdrag motsvarande utfästelsens matematiska värde, vilket innebar, att avsättning till premiereserv skulle verkställas av de försäkringstagande sjukkassorna och understödsföreningarna och icke av återförsäkringskassan. Återförsäkringspremierna skulle bestämmas årligen och motsvara återförsäkringskassans utbetalningsrisk efter angivna försäkringstekniska grunder jämte tillägg för bestridande av kassans förvaltningskostnader. I händelse av brist skulle uttaxering å de försäkringstagande kassorna eller föreningarna äga rum. Uppgörelse mellan återförsäkringskassan och de försäkringstagande sjukkassorna och understödsföreningarna skulle ske årligen.

I avgivet utlåtande över sjukkasseförbundets framställning har socialstyrelsen efter en redogörelse för den tidigare behandlingen av förevarande spörsmål anfört bland annat följande:

Social-
styrelsen.

»Med hänsyn till de ökade risker för rörelsens soliditet, som en utvidgning av begravningshjälpverksamheten i många fall skulle kunna medföra, äro dock, vad särskilt sjukkasseverksamheten beträffar, möjligheterna för det stora flertalet mindre sjukkassor att begagna sig av den sålunda (genom 1921 års lagändring) medgivna högre understödsrätten icke stora. Härutinnan skulle otvivelaktigt en under möjligast enkla men dock betryggande former verkande återförsäkringskassa bliva till avsevärd hjälp och leda till att även de allra minsta kassor skulle kunna för sina medlemmars vidkommande utnyttja denna rätt.

Även för många understödsföreningar, som bereda kapitalunderstöd, skulle en under dylika former arbetande återförsäkringskassa likaledes vara av stor betydelse och göra deras verksamhet mera betryggande och oberoende av tillfälliga rubbningar. Vad åter beträffar understödsföreningar med godkända stadgar, torde särskilt i fråga om de mindre bland dem tillvaron av en dylik återförsäkringsmöjlighet underlätta beredandet av de genom 1921 års lagändring medgivna förhöjda kapitalunderstöden.

Med hänsyn bl. a. härtill finner styrelsen därför önskvärt, att möjlighet för återförsäkringsverksamhet beredes inom ramen av den genom 1912 års lag reglerade ömsesidiga understödsföreningsverksamheten. Att sjukkassor och understödsföreningar skola för detta ändamål vara hänvisade uteslutande till den affärsmässigt drivna försäkringsrörelsen är dessutom förenat med icke så få olägenheter. Dessa sammanslutningar fullfölja nämligen i princip andra ändamål och verka under väsentligt olika former än den affärsmässiga försäkringsrörelsen. Genom att den nu planerade återförsäkringskassan skulle tvingas att organisera sig som ett ömsesidigt försäkringsbolag i enlighet med försäkringslagens bestämmelser, skulle dessutom kassan komma att lyda under annan tillsynsmyndighet än de sammanslutningar, till stöd för vilka den skulle vara verksam. Utom andra nära till hands liggande olägenheter skulle ett dylikt förhållande även medföra, att den myndighet, som hade att utöva tillsyn över återförsäkringskassan, skulle vara i avsaknad av den personal-känedom och erfarenhet rörande sjukkasse- och understödsföreningsrörelsen, varförutan tillsynen skulle bliva i vissa hänseenden mindre effektiv.»

Efter att vidare hava framhållit, att bestämmelserna i understödsföreningslagen utarbetats under förutsättning att sammanslutning för inbördes återförsäkring *icke* skulle vara att betrakta som understödsförening samt att åtskilliga bestämmelser i nämnda lag utgjorde hinder för registrering av återförsäkringskassor eller icke passade för dem, har socialstyrelsen slutat sitt yttrande med att för sin del tillstyrka bifall till sjukkasseförbundets framställning.

Framställningen remitterades jämväl till försäkringsinspektionen, vilken i sin ordning infortrade yttrande över densamma av svenska försäkringsföreningen. I avgivet yttrande anförde föreningens sakkunnigenämnd efter ett referat av framställningen och socialstyrelsens utlåtande följande:

Svenska
försäkrings-
föreningens
sakkunnige-
nämnd.

»Varken i förbundets skrivelse till Konungen eller i socialstyrelsens yttrande däröver finner man någon utredning, huruvida icke det vitsordade behovet av återförsäkring åt sjukkassor och understödsföreningar skulle kunna vinnas genom redan bestående försäkringsanstalter. Endast under förutsättning att så icke kan ske på ett sätt, som fyller rimliga anspråk, torde man kunna tala om ett av de praktiska förhållandena betingat, verkligt behov av ändring i framställt syfte av lagen om understödsföreningar. Det har därför för sakkunnigenämnden syntts önskligt att klarlägga de redan nu förefintliga möjligheterna för sådan återförsäkring.

Först må då konstateras, att återförsäkringsavtal mellan understödsföreningar och försäkringsbolag redan finnas, som i väsentliga avseenden uppgjorts just enligt de grundläggande principer, som i ett av sjukkasseförbundet utarbetat utkast till återförsäkringskassa burits fram. Sålunda övertager enligt åsyftade avtal bolaget alla föreningens risker, försäkrar mot riskpremie, lämnar sitt sakkunniga biträde vid riskbedömningen samt utför alla på grund av lag föreningen åliggande försäkringstekniska beräkningar. Sist men icke minst förtjänar nämnas, att enligt avtalen försäkringsbolagen för sitt arbete beräkna en så låg omkostnad, att densamma står i ungefärlig paritet med den omkostnadsberäkning, som förbundet gjort för sin återförsäkringskassa.

Å andra sidan bör icke förbises, att sagda återförsäkringsavtal hänföra sig till understödsföreningar med avsevärt högre genomsnittsbelopp än sjukkassornas begravningshjälp och att en utsträckning till småbelopp skulle, om omkostnaderna ej skola stegras, nödvändiggöra en koncentration av ett

flertal kassors försäkringsbestånd enligt enhetliga kontraktsbestämmelser hos samma återförsäkrande bolag, varigenom bolaget också kunde forma verksamheten till mjuk anpassning efter kassornas eller föreningarnas egenart. Om återförsäkring för sjukkassor och understödsföreningar samlar sig hos ett eller några få livförsäkringsbolag, ligger det i sakens natur, att beträffande denna del av verksamheten det intima samarbete med tillsynsmyndigheten över sjukkasse- och understödsverksamheten, som förbundet synes tillmäta så stor betydelse, skall kunna realiseras utan hinder därav att bolagen stå under annan tillsynsmyndighet, och intet hinder bör heller möta, att i återförsäkringskontrakten inryckes skyldighet för återförsäkringsbolaget att lämna sådana uppgifter, som socialstyrelsen kan komma att påfordra, ävensom att medgiva denna att, där så befines önskligt, taga del av böcker och registeratur, som beröra återförsäkringsverksamheten i fråga.

Någon reell fördel utöver vad som kan bjudas genom återförsäkring hos ett redan bestående livförsäkringsbolag — vare sig i form av billigare omkostnader eller eljest — torde svårigen kunna ernås genom grundandet av en särskild återförsäkringskassa. Visserligen anför förbundet i sin skrivelse, att en återförsäkringskassas verksamhet skall kunna anordnas i överensstämmelse med de enklare förhållanden, som äro utmärkande för sjukkassornas och understödsföreningarnas verksamhet, men förbundet bortser då från att denna förenkling i förslaget nåtts och endast torde kunna nås därigenom, att fordringarna på en rationell försäkringsteknisk och ekonomisk skötsel nedprutas, samt att ett dylikt nedprutande vore ytterst betänkligt, ja, i hög grad ansvarslöst vid en återförsäkringsverksamhet, av vars goda skötsel ett mycket stort antal kassor, kanske huvudparten av sjukkasse- och understödsföreningsväsendet, bleve beroende. Redan den omständigheten, att hos återförsäkringskassan något maximum för en och samma risk icke skulle ifrågasättas, visar, att man är inne på metoder, som äro oförenliga med en betryggande återförsäkringsverksamhet.»

Föreningen anför vidare, att en rationellt ordnad återförsäkring i ett välorganiserat försäkringsbolag skulle medföra den oomtvistliga fördelen för vederbörande kassor och föreningar, att de helt befriades från risken att få vidkännas uttaxering till täckande av underskott på återförsäkringsrörelsen. Slutligen sammanfattar föreningen sitt yttrande så, att de möjligheter till återförsäkring, som genom redan befintliga försäkringsanstalter stode till buds, vore sådana, att man omöjligen kunde tala om något nödläge för sjukkassor och understödsföreningar i berörda avseende, vilket skulle kunna utgöra motiv för en utsträckning av lagen om understödsföreningar till att omfatta även återförsäkringskassor.

I försäkringsinspektionens eget yttrande hänvisas till en början till vad försäkringsföreningens sakkunnigenämnd sålunda anført om att återförsäkring förekommit i livförsäkringsbolag och att därvid tillämpats samma grundläggande principer, som enligt sjukkasseförbundets förslag till reglemente för den tilltänkta återförsäkringskassan skulle gälla för denna.

Härefter anför försäkringsinspektionen:

»Sjukkassors och understödsföreningars behov av återförsäkring kan alltså fyllas av livförsäkringsbolagen lika väl som av den tilltänkta återförsäkringskassan. Skulle dessa kassor och föreningar vilja stifta ett eget återförsäkringsbolag, står det dem öppet. Är behovet så stort, att detta bolags för-

säkringsbestånd genast blir tillräckligt för att bereda trygghet åt dem, som teckna återförsäkring däri, och åtager sig sjukkassee förbundet den i reglementsförslaget omnämnda garantien för de första årens kostnader, läser något garantikapital ej vara erforderligt. De föreslagna grunderna för beräkning av återförsäkringspremierna synas vara godtagbara.

Vid nämnda förhållanden kan försäkringsinspektionen icke inse, att det finnes anledning att göra ändring i lagen om understödsföreningar för att göra det möjligt att inordna ifrågakomma återförsäkringsverksamhet under denna lag. Att ett för ändamålet bildat återförsäkringsbolag skulle lyda under annan tillsynsmyndighet än sjukkassorna och understödsföreningarna, kan enligt försäkringsinspektionens mening ej medföra någon olägenhet. Försäkringsinspektionens befattning med återförsäkringsbolaget torde nämligen komma att inskränka sig till att verket får yttra sig om bolagets ordning och försäkringstekniska grunder och övervaka deras tillämpning samt tillse att bolagets bokslut äro korrekta. Finnes, såsom förbundet synes förmena, möjlighet att på grund av kassornas och föreningarnas enklare förhållanden anordna återförsäkringen enklare än vad eljest i livförsäkringen är möjligt, kan denna möjlighet fullt utnyttjas även i fråga om ett återförsäkringsbolag. Konungen kan nämligen, enligt 240 § i lagen om försäkringsrörelse, i fråga om återförsäkring medgiva sådana avvikelser från vad nämnda lag innehåller, som prövas skäliga. Det torde ej vara att förvänta, att Konungen skulle underlåta att begagna denna befogenhet, där det visas, att kassornas och föreningarnas verksamhet verkligen visar sådana särdrag, som göra avvikelser önskvärda och möjliga. Vid sådant ärendes behandling torde givetvis samarbete komma att äga rum mellan de båda tillsynsmyndigheterna, socialstyrelsen och försäkringsinspektionen.

En avvikelse från vad lagen om försäkringsrörelse innehåller ifrågasättes i förbundets skrivelse. Enligt denna lag skall bolagsordning ange det högsta belopp, varför bolaget må åtaga sig ansvarighet på samma risk. Förbundet anför, att det skulle medföra stora kostnader för återförsäkringskassa, om det skulle åligga densamma att kontrollera, att ej samma person förekomme som försäkringstagare i flera kassor och föreningar för ett sammanlagt belopp, som överstege ett sålunda fastställt maximum. Detta synes vara antagligt. Men om återförsäkringsbolaget får den stora anslutning, som förbundet synes vänta, torde det ej vara förenat med någon större fara att giva bolaget dispens från berörda kontrollskyldighet.»

Då sålunda sjukkassornas och understödsföreningarnas behov av återförsäkring kunde på ett för dem fullt tillfredsställande sätt täckas antingen av redan existerande livförsäkringsbolag eller av ett för ändamålet bildat återförsäkringsbolag, har försäkringsinspektionen för sin del avstyrkt sådan ändring i lagen om understödsföreningar, att återförsäkring skulle kunna meddelas av understödsförening.

Förarbeten
till ny-
organisation
av sjuk-
försäkringen.

Slutligen har denna fråga berörts vid behandling inom socialdepartementet av spörsmålet om sjukkassee rörelsens omorganisation. Inom departementet för granskning av i sådant hänseende upprättade utkast tillkallad nämnd har — jämte det nämnden beträffande utjämning av sjukkassornas *sjukhjälpsrisker* förordat en annan anordning — beträffande återförsäkring av de statsunderstödda sjukkassornas *begravningshjälpstufästelser* förordat till övervägande, huruvida icke de mindre kassorna borde åläggas att hava sådana utfästelser, åtminstone i vad de överstege visst belopp, exempelvis 200 kronor, återförsäk-

rade i därför inrättad anstalt eller förening, i vilket sammanhang granskningsnämnden erinrat om sjukkassee förbundets förenämnda framställning.

Av vad i ärendet förekommit synes mig tydligt framgå, att behov i stor utsträckning föreligger av återförsäkring av de av understödsföreningar och sjukkassor tecknade risker. Vad angår understödsföreningarna, läser det vara uppenbart, att med hänsyn till de ganska avsevärda kapitalbelopp, till vilka sådana föreningars utfästelser enligt lagen få uppgå, erforderlig trygghet och stabilitet icke alltid kan ernås, med mindre återförsäkring ägt rum. Detsamma gäller i viss mån beträffande sjukkassornas begravningshjälpverksamhet. Av det föregående har ju också framgått, att socialstyrelsen i brist på återförsäkring icke ansett sig kunna medgiva alla kassor att utnyttja de i lagen fastslagna maximibeloppen för begravningshjälp.

Därest den ifrågasatta nyorganisationen av sjukförsäkringen, varom förslag är avsett att föreläggas 1926 års riksdag, vinner statsmakternas gillande, skulle för övrigt behovet av återförsäkring för sjukkassornas del bliva än större. Sistnämnda förslag syftar nämligen till att åstadkomma en centralisering av sjukkasseeväsendet till en enda sjukkassa å varje ort, vilket mål man avser att nå genom att öka statsbidragen och endast meddela dem åt en kassa inom varje område. Därest detta system skall kunna genomföras, blir det tydligen nödvändigt, att på platser där flera sjukkassor finnas dessa sammansluta sig. En annan följd av det ifrågasatta systemet är, att i allmänhet personer, som flytta från verksamhetsområdet för en statsunderstödd kassa till motsvarande område för en annan dylik kassa, skola vara skyldiga att flytta över sin sjukförsäkring till sistnämnda kassa. På grund av båda nu anförda omständigheter är det uppenbarligen önskvärt, att de nya statsunderstödda sjukkassorna allmänt meddela även begravningshjälp efter en i görligaste mån enhetlig klassindelning; därest så ej sker, kunna — även om åtgärder i förebyggande syfte äro avsedda att vidtagas — svårigheter uppstå för det fall, att vid tvångsöverflyttning av medlem den tidigare men icke den senare kassan meddelar begravningshjälp; och vissa kassor, som nu meddela dylik hjälp, kunna avhållas från att ansluta sig till de statsunderstödda kassorna, såvida medlemmarna ej alls eller allenast till annat belopp där kunna erhålla sådan förmån. Men då det ifrågasatta systemet åtminstone till en början kan komma att i vissa trakter leda till att de statsunderstödda kassorna bliva så små, att de med hänsyn till de av socialstyrelsen hittills med rätta tillämpade grundsatserna icke utan vidare kunna få tillstånd att utfästa begravningshjälp till så högt belopp, som medlemmarna skulle kunna önska, torde alltså återförsäkring vara ett medel att göra begravningshjälp mer omfattande och således att underlätta den nya organisationens genomförande.

Härtill kommer ytterligare en omständighet. I det omförmälda förslaget till nyorganisation av sjukförsäkringen ingår såsom ett moment, att hos sjukkassorna begravningshjälpverksamheten och sjukhjälpverksamheten skola hållas skilda från varandra icke blott med avseende å bokföringen utan även i vad angår fonder, fondförvaltning och kassornas ansvarighet

Behovet
av åter-
försäkring-
Departements-
chefen.

för sina förbindelser m. m. Anledningen till dylika bestämmelser har varit, att det ansetts böra uppställas som ett bestämt krav från statsmakternas sida, då de gå att med betydligt ökade bidrag understödja sjukförsäkringsrörelsen, att dessa bidrag icke på något sätt kunna komma att utnyttjas för begravningshjälpverksamheten, som staten icke understödjer. Risker för att vid brist i eller svårigheter för sistnämnda verksamhet tillgångar tillhörande sjukhjälpverksamheten skulle kunna tillgripas skulle därigenom bortfalla, men därmed skulle även upphöra den nu befintliga möjligheten att vid särskilt stora påfrestningar göra en tillfällig utjämning mellan de båda verksamhetsgrenarna i en kassa. Behovet för en kassa att genom återförsäkring skydda sig mot dylika påfrestningar kan alltså ur denna synpunkt anses bliva ökat i händelse av reformförslagets genomförande.

Formen
för åter-
försäkring.

Gällande
lagstiftning.

Då det alltså synes klart, att möjlighet bör finnas till återförsäkring i nu avsedda fall, blir nästa fråga, *i vilken form* en dylik återförsäkring må kunna äga rum. Beträffande detta spörsmål må först erinras, att enligt lagen om försäkringsrörelse utrymme finnes för återförsäkring, organiserad enligt denna lag men att, på sätt anförts i sjukkassee förbundets ifrågavarande framställning, gällande lagstiftning för sjukkassor och understödsföreningar näppligen läser erbjuda möjlighet att i återförsäkringssyfte bilda sammanslutningar i de för dessa organisationer gällande enklare former. Hinder torde föreligga ej blott i den i 1 § givna definitionen på understödsföreningar. Det synes nämligen vara uppenbart, att i en förening eller kassa för återförsäkring *de anslutna försäkringsorganisationerna* äro att ur rättslig synpunkt betrakta såsom medlemmar; allenast de äro berättigade och förpliktigade gentemot återförsäkringskassan, och dem tillkommer befogenheten att leda densammans förvaltning. Ur försäkringsteknisk synpunkt däremot äro *de personer*, som gentemot dessa organisationer äro försäkringstagare, att betrakta såsom återförsäkringskassans risker, och det är alltså mellan dem som den utjämning, vilken är återförsäkringsverksamhetens innebörd, skall verkställas. I sjukkasselagen och understödsföreningslagen är emellertid såsom sjukkassas och understödsförenings ändamål angivet att åt *medlem* meddela sjukhjälp eller annat understöd. De bestämmelser vilka avse att skapa garanti för en riktig utjämning hänföra sig ävenledes till medlemmarna. Sålunda finnas föreskrifter om visst minsta medlemsantal (sjukkasselagen 4 §) och om det högsta understöd som får utfästas åt en medlem (sjukkasselagen 2 § och understödsföreningslagen 3 §), och de uppgifter som för registrering skola ingivas till tillsynsmyndigheten skola avse medlemmarna (sjukkasselagen 5 § och understödsföreningslagen 7 §). Att för en återförsäkringsförening bestämmelser i nu nämnda hänseenden, som avse allenast de försäkringstagande organisationerna och icke de egentliga riskerna, ej äro betryggande läser ligga i öppen dag.

Affärsmässig
och social
försäkrings-
rörelse.

Sjukkassee förbundets framställning avser nu, att de sålunda befintliga hindren för bildande av en *understödsförening* i återförsäkringsändamål måtte undanröjas. För bedömande av denna hemställan torde först böra

undersökas, huruvida sådana lagändringar ur principiell synpunkt kunna väcka några betänkligheter. Då omförmälda lag om försäkringsrörelse läser avse att reglera den försäkringsrörelse som kan hänföras till *affärsmässig*, torde det böra undersökas, huruvida en återförsäkringsinstitution med sådant ändamål som det av sjukkaskeförbundet åsyftade bör hänföras till den övervägande affärsmässiga eller till den mera sociala försäkringsverksamheten; i förstnämnda fall synes det nämligen uppenbart, att endast försäkringslagens regler böra få tillämpas. Till belysande av denna fråga torde jag böra något ingå på huru dessa olika försäkringsgrenar få anses i gällande lagstiftning avgränsade mot varandra.

I 1905 års i det föregående berörda förslag till lag om understödsföreningar heter det i 1 § 2 mom.: »Förening för understöd, varom i 1 mom. härövan förmäles, skall anses driva affärsmässig försäkringsrörelse, då föreningen för anskaffande av försäkringar eller för inkassering av försäkringsavgifter använder agenter, som erhålla provision, eller föreningen utfäst sig att till någon, som förskjutit garantikapital, utgiva ränta eller andel i vinst eller annan gottgörelse.»

1905 års
lagförslag

I gällande lag om understödsföreningar definieras understödsförening som en förening, som avser att *utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse* och utan att meddela sjukhjälp bereda medlem vissa förmåner. Någon beskrivning på vad som avses med »affärsmässigt drivande» finnes i motsats mot i 1905 års förslag ej i lagen. I motiven till det sakkunnigförslag, som ligger till grund för lagen, har såsom skäl härför anförts, att teoretiskt sett någon fullt bestämd gräns icke kunde dragas mellan understödsverksamhet och försäkringsverksamhet. Vidare har därstädes, efter en redogörelse för nyss återgivna bestämmelse i 1905 års förslag, framhållits, att denna icke kunde anses innefatta en uttömmande definition av begreppet affärsmässig rörelse, samt ytterligare anförts:

Motiv till
gällande lag
om understöds-
föreningar.

»Tydligt är också, att ehuru de angivna kännetecknen äro synnerligen viktiga såsom exempel å de omständigheter, som äro ägnade att karaktärisera en försäkringsverksamhet såsom affärsmässig, även andra omständigheter kunna vara av betydelse härutinnan. Så kan t. ex. numera otvivelaktigt en affärsmässig propaganda drivas genom annonsering, utan anlitan av agenter. Å andra sidan läser ej kunna förnekas, att en förening kan till hela sin natur vara en understödsförening, ehuru inom dess verksamhet den, som uppstår avgifterna, i form av provision erhåller någon ersättning för sitt besvär. Icke heller torde det böra förhindras, att en person, som, förhända av socialt intresse, underlättat startandet av en understödsförening genom att giva den ett lån, uppstår någon ränta å de utlånta medlen, ehuru lanevillkoren möjligen äro sådana, att berörda medel kunna falla under begreppet garantikapital. Av stor betydelse för frågan om en rörelses affärsmässighet är givetvis rörelsens omfattning. En rörelse, som i början av föreningens tillvaro varit typisk understödsförening, blir ofta, allt efter det föreningen växer, mer och mer affärsmässig. Och inom försäkringsrörelsen såsom inom annan affärsverksamhet växla affärsmetoderna under tidernas lopp och därmed även kännetecknen å en affärsmässig rörelse. Vid sådant förhållande har ansetts lämpligt att i förevarande lagförslag — liksom i den nya lagen om sjukkassor — icke vidare utveckla begreppet affärsmässig för-

säkringsrörelse. De olägenheter, som kunde tänkas uppkomma genom lagens obestämdhet härutinnan, äro enligt sakkunniges mening undanröjda *dels* genom bestämmelsen i förslaget 3 § om maximibelopp för kapitalunderstöd, *dels* och huvudsakligen genom det elastiska sätt, varpå kontrollen över understödsföreningarnas verksamhet enligt 82 § är anordnad. Jämlikt sistnämnda paragraf torde kunna utövas en kontroll, som är tillräckligt stark även i fråga om en förening, vilken måhända rätteligen borde anses hava överskridit gränsen till försäkringslagens giltighetsområde. Av förevarande lags egenskap att vara ett mildrande undantag i förhållande till försäkringslagen lärer å andra sidan följa, att om en association, som enligt förevarande lag är att anse såsom en understödsförening, frivilligt underkastar sig försäkringslagens bestämmelser, den är oförhindrad att vinna koncession såsom ömsesidigt försäkringsbolag.»

Departements-
chefen.

Intet av de kännetecken på affärsmässig verksamhet för försäkringsrörelse, vilka sålunda angivits såsom karaktäristiska, torde komma att föreligga i fråga om återförsäkringsföreningar eller återförsäkringskassor av den ifrågasatta typen. Sådana kassor skulle ju icke som bas för sin verksamhet hava ett av annan än medlemmarna tillskjutet kapital, de skulle icke hava till syfte att bereda delägarna någon vinst, utan de skulle allenast utgöra en sammanslutning, begränsad till en viss krets av föreningar eller sjukkassor och bildad uteslutande i syfte av ömsesidigt bistånd. Någon systematisk verksamhet för förvärvande av nya medlemmar eller nya försäkringar skulle alltså icke heller förekomma. Rent begreppsmässigt lärer man slutligen knappast kunna beteckna en försäkringsrörelse, som bedrives av en återförsäkringsinstitution, vilken för inbördes understöd bildats av icke affärsmässigt drivna försäkringsorganisationer, såsom affärsmässig. Ur principiell synpunkt synas sålunda knappast några skäl tala emot en lagändring i det av sjukkasseförbundet ifrågasatta syftet.

Lämpligheten
av återförsäkring i
förenings-
form.

De invändningar, som från försäkringsinspektionen och försäkringsföreningen gjorts mot en sådan lagändring, grunda sig knappast heller på några dylika principiella skäl. Som anledning till avstyrkande av förslaget framhålls i stället, att något behov av nya återförsäkringsinstitutioner icke funnes, då möjlighet existerade att inom försäkringslagens ram tillgodose de önskemål, som de nya organisationerna skulle tjäna.

Departements-
chefen.

Vid bedömande av frågan huruvida lämplighetsskäl tala för lagstiftning om återförsäkringskassor har jag icke kunnat underlåta att fästa avgörande avseende vid vad sjukkasseförbundet och socialstyrelsen anfört beträffande betydelsen av att tillsyn över återförsäkringsföreningarna komme att utövas av samma myndighet som hade att hålla uppsikt över de återförsäkrings-tagande sjukkassorna och understödsföreningarna.

I sjukkasselagens 93 § stadgas, att »det tillkommer tillsynsmyndigheten att övervaka, att sjukkassas verksamhet står i överensstämmelse med denna lag och kassans stadgar ävensom i övrigt utövas på ändamålsenligt sätt; och har tillsynsmyndigheten jämväl att ej mindre i fråga om sjukkassas bildande och avfattande av dess stadgar än även beträffande det lämpliga inrättandet av dess verksamhet tillhandagå med råd och upplysningar.»

I understödsföreningslagens 82 § heter det också, att »det tillkommer tillsynsmyndigheten att övervaka understödsförenings verksamhet samt tillhandagå föreningen med råd och upplysningar i ändamål att föreningens rörelse må drivas på ett med hänsyn till dess art och omfattning lämpligt sätt.»

Lagstiftningen har alltså tydligen avsett, att tillsynsmyndigheten skall vara något mera än ett kontrollorgan. Ett förtroendefullt samarbete lär också råda mellan socialstyrelsen och de densamma underställda kassorna och föreningarna.

Det torde vara av stor betydelse, att så blir fallet även med återförsäkringskassorna. En verksamhet för återförsäkring av understödsföreningarnas eller sjukkassornas risker torde nämligen komma att i huvudsak administreras av samma personer, som äro de ledande inom de återförsäkrade föreningarna eller kassorna. En förutsättning för att dessa personer, vilka i regel torde sakna försäkringsteknisk skolning, skola kunna sköta återförsäkringsverksamheten utan att i större utsträckning anlita utomstående krafter, något som skulle kunna komma att avsevärt öka administrationskostnaderna, är tydligen, att de från tillsynsmyndighetens sida komma att åtnjuta den hjälp som enligt nyss anförda bestämmelser skall tillkomma sjukkassor och understödsföreningar. Utan att nödig kontroll eftersättes, kan med dylik hjälp en verksamhet, bedriven i föreningsform, skötas i lättare och smidigare former än en verksamhet, som skall inordnas under försäkringslagens regler. Med hänsyn till den stora sociala betydelsen av att återförsäkring äger rum av sjukkassornas och återförsäkringsföreningarnas risker, lär det icke kunna anses annat än lämpligt, att staten sålunda genom ett sitt organ underlättar och stödjer återförsäkringsverksamheten. Även för socialstyrelsen såsom tillsynsmyndighet för sjukkassor och understödsföreningar kan det för övrigt vara av betydelse att utan omgång kunna kontrollera, att deras förpliktelser äro återförsäkrade i en betryggande ordning och omfattning. Såsom framgått av vad nyss anförts, kan en dylik kontroll komma att inverka på frågor rörande beviljande av tillstånd för sjukkassor och understödsföreningar att lämna begravningshjälp och annat kapitalunderstöd till belopp, liggande i närheten av de av lagen fastställda maximigränserna.

Att en återförsäkringsrörelse icke skulle kunna i den ifrågasatta formen på ett betryggande sätt administreras och kontrolleras, lär knappast behöva befaras. I stort sett skulle kontrollen över en återförsäkringskassas verksamhet icke bliva av annan art än den kontroll, som i vissa fall redan nu utövas av socialstyrelsen. Visserligen skulle en sådan kassas verksamhet kunna komma att omfatta ett synnerligen stort antal personer, men detta är även fallet med en del av de registrerade sjukkassorna. Antagligt är väl även, att återförsäkringsverksamheten bleve av något mera invecklad natur än den verksamhet som för närvarande i allmänhet bedrivs av sjukkassor och understödsföreningar, men särskilt i vad angår de sjukkassor som bedriva sin verksamhet med ett mycket stort antal avdelningar, nämligen de s. k. rikssjukkassorna, och understödsföreningar med godkända stadgar

torde skillnaden icke vara avsevärd. Då det icke torde kunna sägas, att det brustit i kontroll och tillsyn över dylika föreningar och sjukkassor, synas de svårigheter, som i vissa fall skulle kunna uppkomma vid tillsynen över återförsäkringsföreningar, icke vara av den beskaffenhet, att denna tillsyn ej skulle kunna anförtros åt socialstyrelsen.

På grund av vad jag sålunda anfört har jag ansett möjlighet till inrättande av återförsäkringskassor av den beskaffenhet, som avses i sjukkasseförbundets framställning, böra beredas sjukkassor och understödsföreningar.

Vad angår omfattningen av den nya lagstiftning angående återförsäkringskassor, som sålunda enligt mitt förmenande bör genomföras, är att märka, att sjukkasseförbundets ifrågavarande framställning avser allenast bildande av understödsförening för återförsäkring av begravningshjälp och kapitalunderstöd. Såsom förut nämnts, meddela emellertid såväl sjukkassor som understödsföreningar jämväl periodiskt understöd. Det torde därför böra undersökas, huruvida en dylik lagstiftning bör göras så vidsträckt, att den lämnar utrymme för återförsäkring även av sådan verksamhet. Enligt det inom socialdepartementet utarbetade förslaget till ändrade grunder för meddelande av statsunderstöd åt sjukkasseverksamheten skall för de sjukkassor vilka åtnjuta statsbidrag i socialstyrelsen verkställas en utjämning av utgifterna för de sjukdomsfall som vara en längre tid och beträffande vilka alltså faran för onormalt stor belastning för kassorna är störst. Genom en sådan utjämning, vilken skulle komma att verka på samma sätt som en återförsäkring, torde dessa kassors behov av dylik försäkring få anses fyllt. Det är min förhoppning, att våra sjukkassor till den vida övervägande delen skola kunna inordnas i detta system av statsunderstödda sjukkassor. De sjukkassor som möjligen komma att ställa sig utanför kunna emellertid i vissa fall hava ett behov av återförsäkring av sin sjukhjälpsverksamhet. Ehuru anordnandet av en återförsäkring i dylikt hänseende kan välla vissa svårigheter, torde något principiellt hinder mot detsamma icke föreligga beträffande en sjukkassa, som kan ordna sin verksamhet efter försäkringstekniska grunder.

Bland de understödsföreningar som meddela periodiskt understöd märkas främst de s. k. pensionskassorna. Dessa, därav enligt en i tidskriften Sociala meddelanden år 1923 publicerad statistisk uppgift vid 1920 års utgång funnos registrerade 87 stycken med ett sammanlagt medlemsantal av 38,651 och en tillgångssumma utöver skulderna av 93,656,332 kronor 93 öre, äro enligt understödsföreningslagen 81 och 82 §§ skyldiga att vart femte år avgiva försäkringsteknisk utredning av sin ställning och att, därest en kassa enligt sådan utredning finnes vara oförmögen att fullgöra sina utfästelser, efter tillsynsmyndighetens anvisning vidtaga erforderliga ändringar med avseende å grunderna för verksamheten. Sådan kassa skall alltså driva verksamheten efter försäkringstekniska grunder, och återförsäkring av dess risker torde då också kunna ske i en efter föreningsrättsliga grunder verkande återförsäk-

Den ifrågasatta lagstiftningens omfattning.
Departementschefen.

ringskassa. Något önskemål från pensionskassors sida att få bilda återförsäkringskassa lärer emellertid hittills ej hava försports.

Även om sålunda något praktiskt behov av återförsäkringskassor för sjuk-kassors och understödsföreningars utfästelser av *periodiskt* understöd ej för närvarande kan anses föreligga, synes det dock ur mera allmän synpunkt knappast vara befogat eller lämpligt att begränsa den ifrågasatta organisationsformen för återförsäkringsverksamhet till att avse allenast begravningshjälp och annat kapitalunderstöd. Om möjlighet till återförsäkring under lämpliga former skulle öppnas, torde för övrigt måhända vissa kassor eller föreningar finna med sin fördel förenligt att genom återförsäkring utjämna sina risker, även vad angår periodiskt understöd.

I enlighet härmed har jag funnit mig böra förorda, att laglig möjlighet beredes till bildande av återförsäkringskassor för återförsäkring av alla av sjuk-kassor och understödsföreningar meddelade utfästelser. Att även med en sådan regel dylik möjlighet öppnas blott för vederbörligen registrerade organisationer torde falla av sig själv, då enligt sjuk-kasselagen 105 § och understödsföreningslagen 5 § oregistrerade organisationer ej kunna förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter.

Några särskilda lagbestämmelser rörande återförsäkringen av periodiska understöd torde ej behöva eller kunna meddelas. Dessa understöd kunna nämligen vara av så skiftande natur, att det synes böra överlämnas åt tillsynsmyndigheten att i varje särskilt fall pröva, huruvida reglerna för verksamheten äro av den art att återförsäkringskassan må kunna registreras.

I sitt utlåtande över sjuk-kasseförbundets framställning har socialstyrelsen gjort gällande, att lagen om understödsföreningar för att kunna tillämpas på en återförsäkringskassa syntes behöva underkastas en ganska väsentlig revision, särskilt i fråga om dess föreningsrättsliga bestämmelser. Härmed torde hava avsetts lagens bestämmelser om understödsföreningsorganisation, såväl till den del dessa bestämmelser äro av tvingande natur som i vad de skola gälla allenast för det fall, att föreningen ej i sina stadgar intagit bestämmelser i ämne, vilket principiellt tillhör dess självbestämmanderätt. Emellertid äro, såsom jag förut framhållit, de försäkringstagande sjuk-kassorna och understödsföreningarna rättsligen att anse såsom medlemmar i återförsäkringskassan. Fasthåller man vid denna synpunkt, torde understödsföreningslagens bestämmelser av nyss angivna natur kunna med allenast oväsentliga modifikationer erhålla motsvarande tillämpning jämväl beträffande återförsäkringskassor. En närmare granskning av understödsföreningslagens bestämmelser torde giva stöd för denna uppfattning.

Vad då först angår bestämmelserna i 15—34 §§ i nämnda lag om styrelse och firmateckning samt om revision, äro dessa bestämmelser i stort sett gemensamma för all svensk associationsrätt; sålunda återfinnas de — allenast med vissa skärpningar, som betingas av rörelsens mera affärsmässiga natur — i lagen om försäkringsrörelse. Då denna lag omfattar även återförsäkring, bedriven av försäkringsbolag, böra dessa stadganden tydligen kunna

Den ifrågasatta lagstiftningens form.
Departementschefen.

tillämpas även å återförsäkringsorgan. — Att delägarna i återförsäkringskassa skola å något slag av sammankomst — om denna benämnes förenings-sammanträde eller bolagsstämma lärer vara likgiltigt — utöva den dem tillkommande bestämmingsrätten över kassans angelägenheter är tydligt. Angående sådan sammankomst lämnas bestämmelser i understödsföreningslagens 35—40 §§. I dessa bestämmelser saknas visserligen en del beträffande andra försäkringsinrättningar gällande formföreskrifter, men meningen med den nya lagstiftningen är ju att skapa ett återförsäkringsinstitut under enklare former än den affärsmässiga försäkringsverksamhetens. En ändring av bestämmelserna om utövande av rösträtt och fattande av beslut torde dock påkallas av återförsäkringskassans speciella natur, och skall jag i special-motiveringen återkomma härtill.

Kunna sålunda bestämmelserna i understödsföreningslagen om styrelse, revision och föreningssammanträde i allmänhet tillämpas även i fråga om återförsäkringskassa, är detta tydligen även förhållandet med lagens bestämmelser i 41—43 och 47 §§ om talan mot styrelse och revisorer och om klander av föreningsbeslut. De formella bestämmelserna i 48—67 §§ i lagen rörande likvidation överensstämma likaledes med vad som gäller för juridiska personer i allmänhet, och någon ändring därutinnan torde ej påkallas av återförsäkringskassornas speciella natur. Vidare är den rätt att granska understödsförenings skötsel av verksamheten och meddela erforderliga föreskrifter därutinnan (80—82 §§) som tillkommer tillsynsmyndigheten, enligt sistnämnda lag så vidsträckt, att ytterligare bestämmelser därom ej torde vara erforderliga för återförsäkringskassor, något som ej heller socialstyrelsen synes vilja ifrågasätta.

En särskild ställning intaga de bestämmelser, som röra förhållandet mellan förening och dess medlemmar och vilka alltså äro av mera materiell natur. I 11 § i understödsföreningslagen fastslås således medlems rätt att utträda ur föreningen, när han så önskar; dock må i stadgarna föreskrivas viss uppsägningstid och vissa former för uppsägning. Däremot äger ej föreningen utesluta medlem på annan grund än stadgarna angiva. Denna bestämmelse kompletteras av föreskrift i 44 § tredje stycket, att stadgeändring rörande uteslutningsgrunder ej berör den som redan vid tiden för ändringen var medlem av föreningen, såvida ej alla medlemmar biträtt beslutet. Från vad sålunda gäller enligt understödsföreningslagen innehåller det vid sjukkasseförbundets ifrågavarande framställning fogade, nyss omförmälda förslaget till stadgar en avvikelse. Enligt stadgeförslaget skulle nämligen jämväl återförsäkringskassa vara berättigad att uppsäga med delägare träffade avtal. En dylik bestämmelse, vartill uppslaget troligen hämtats från den affärsmässiga försäkringsverksamhetens återförsäkringsregler, synes mig emellertid stå i strid med principen om att återförsäkringskassorna skola vara sammanslutningar till ömsesidigt stöd; det kan då icke vara riktigt, att dylikt stöd skall kunna när som helst berövas en av delägarna — kanske vid en tidpunkt då han som bäst behöver det. För övrigt skulle, därest tillsynsmyndigheten gjort återförsäkring till förutsättning för registrering av stadgar av visst innehåll, en dylik uteslutningsrätt kunna vålla stora svårigheter även därutinnan, att därest

den uteslutna kassan eller föreningen icke skulle äga möjlighet att inträda i annan återförsäkringskassa, den skulle vara nödsakad att upphöra med eller omlägga sin verksamhet. Enligt min mening böra alltså jämväl på denna punkt understödsföreningslagens nu avsedda bestämmelser oförändrade gälla för återförsäkringskassor.

I 12 § första stycket i understödsföreningslagen givas vidare bestämmelser angående medlems skyldigheter mot föreningen. Såvida ej annat är föreskrivet i stadgarna, skall medlemmen vara skyldig att erlægga avgifter även för den tidsperiod, varunder avgången ägde rum. Denna bestämmelse bör tydligen tillämpas jämväl å sjukkassa eller understödsförening, som avgår ur återförsäkringskassa.

Stadgandena i 11 och 12 §§ i understödsföreningslagen avse enligt sin ordalydelse tydligen endast fysiska personer. Dock torde det ej behöva möta några betänkligheter att giva även sådana uttryck som »egenhändigt underskriven uppsägning» och »har medlem — avlidit» en motsvarande tillämpning å juridiska personer.

Medlemmars rättigheter och skyldigheter mot understödsförening regleras i princip av föreningens stadgar, vilka obligatoriskt skola innehålla bestämmelser såväl om föreningens [8 § 5:o] som om medlemmarnas [8 § 6:o, 7:o] prestationer. Till skydd för medlemmarnas rätt stadgas i 44 § andra stycket, att för stadgeändring i dylikt hänseende kräves ej mindre kvalificerad majoritet än även tillsynsmyndighetens tillstånd. I förstnämnda hänseenden torde viss jämkning i riktning mot utvidgad avtalsfrihet påkallas av återförsäkringskassornas speciella karaktär, och jag återkommer härtill i specialmotiveringen.

Subsidiärt stadgas i 12 § andra stycket, att om stadgarna icke innehålla annat, medlem vid utträde ur understödsförening ej äger utfå någon del av föreningens tillgångar, och vid likvidation och konkurs få medlemmarnas anspråk mot föreningen, utom i vad de angå understöd som förfallit till betalning, enligt 60 och 65 §§ vika för andra borgenärers krav. Dessa i förhållande till den affärsmässiga försäkringsverksamheten för medlemmen mindre fördelaktiga bestämmelser hava givetvis motiverats av de enklare former, varunder understödsföreningarnas verksamhet bedrives. Om därför understödsföreningar och sjukkassor vilja begagna sig av de enklare former för återförsäkring som föreningsinstitutet sälunda innebär, böra de också få finna sig i de rättsinskränkningar som för bevarande av säkerhet och soliditet ansetts erforderliga just på grund av denna enkelhet i formen.

Såväl sjukkasseförbundet som socialstyrelsen synas hava förutsatt, att de erforderliga särbestämmelserna rörande de föreslagna återförsäkringskassorna borde inarbetas i lagen om understödsföreningar. Så kunde naturligtvis också ske, något som torde hava framgått av det föregående. Då emellertid återförsäkringskassorna jämväl — och kanske i de flesta fall — skulle bestå av sjukkassor och alltså av andra sammanslutningar än understödsföreningar, har det syntts mig lämpligare att reglera institutet i en särskild lag, så mycket mer som själva namnet understödsförening knappast kan anses som

*Införlivande
med under-
stöds-
förenings-
lagen eller
särskild lag?
Departements-
chefen.*

en adekvat beteckning på kassor, vilka enbart tjäna ett återförsäkringssyfte. Då även vissa andra skäl av lagteknisk natur synas tala för en särskild lagstiftning, har jag låtit inom socialdepartementet utarbeta förslag till en särskild lag om återförsäkringskassor, för vars innehåll jag anhåller att i det följande få redogöra. Därvid vill jag förutskicka, att en dylik särskild lag tydligen endast bör upptaga de specialbestämmelser utöver och de avvikelser från understödsföreningslagen, som torde bära stadgas. En sådan lag bör alltså uppenbarligen ifråga om alla understödsföreningslagens bestämmelser, vilka omedelbart kunna tillämpas på återförsäkringskassa, allenast hänvisa till sistnämnda lag.

Specialmotivering.

Förslag till lag om återförsäkringskassor.

1 §.

Denna paragraf innehåller huvudstadgandet rörande registreringsrätt och registreringstvång för återförsäkringskassor. Liksom enligt det förut (sid. 15) ur motiven till understödsföreningslagen återgivna uttalandet understödsförening är oförhindrad att vinna koncession såsom ömsesidigt försäkringsbolag, skall det tydligen jämväl framgent stå sjukkassor och understödsföreningar öppet att för en i återförsäkringssyfte bildad sammanslutning vinna sådan koncession.

Några bestämmelser om det minsta antalet delägare eller återförsäkrade utfästelser eller minsta återförsäkrade belopp hava icke upptagits här, då förhållandena ansetts vara alltför växlande för att medgiva en generell reglering i sådant hänseende. Det skall emellertid enligt förevarande lag ankomma på tillsynsmyndigheten att för varje särskilt fall pröva, huruvida stadgarnas i 6 § föreskrivna bestämmelser i sådant hänseende äro av den beskaffenhet att registrering må ske.

2 §.

Såsom förut anförts i den allmänna motiveringen, hava i fråga om återförsäkringskassa ansetts skola gälla i allt väsentligt samma regler, som äro stadgade beträffande understödsförening och för dem, som handla å sådan förenings vägnar. Detta gäller såväl i fråga om de bestämmelser vilka äro meddelade i lagen om understödsföreningar, som ock angående de föreskrifter, vilka i annan författning finnas stadgade beträffande understödsförening och dess förhållanden.

I understödsföreningslagen skiljes mellan föreningar med och föreningar utan godkända stadgar; och beträffande förstnämnda slag av föreningar gälla enligt 86—88 §§ i lagen särskilda bestämmelser. I fråga om huruvida återförsäkringskassor skola hänföras till den ena eller andra av dessa grupper torde följande kunna anföras.

För den affärsmässiga försäkringsverksamheten gäller koncessionssystemet; försäkringsbolags bolagsordning skall vara stadfäst av Konungen, som vid prövning därav har att taga hänsyn till ej allenast dess lagenlighet utan även dess ändamålsenlighet i övrigt. Annat är förhållandet med understödsföreningar. Om ock tillsynsmyndigheten har en viss uppsikt över att under-

stödsförenings verksamhet bedrivs på ett lämpligt sätt, kan registrering vägras allenast då stadgarna ej äro lagenliga eller då de äro till sin avfattning i något viktigare hänseende otydliga eller vilseledande. En undantagsställning intages emellertid av de föreningar, vilka i sina stadgar hava intagit bestämmelse att stadgarna skola vara godkända av tillsynsmyndigheten, eller vilka utfästa eller utbetala kapitalunderstöd till högre belopp än femhundra kronor. Vid prövning av ansökan om registrering av sådan förening skall tillsynsmyndigheten jämlikt 86 § i nämnda lag tillse, att stadgarna innehålla tillfredsställande bestämmelser om premier, fondavsättning, medelförvaltning och användning av uppkommande överskott samt att de jämväl i övrigt äro betryggande för medlemmarna. Sådan förening skall ock varje år — eller i händelse av särskilt medgivande vart femte år — avgiva försäkringsteknisk utredning av sin ställning. Visar denna utredning brist, skall tillsynsmyndigheten anvisa föreningen att avhjälpa missförhållandet.

Att enahanda regler som de nu återgivna böra gälla för återförsäkringskassa torde böra följa av den större omfattning än de flesta andra understödsföreningar, som en sådan kassa sannolikt ofta får, och de i viss mån mera invecklade formerna för verksamheten. Bestämmelse i sådant hänseende har också intagits i andra stycket av förevarande paragraf.

Vid den försäkringstekniska utredning varom sålunda stadgas i understödsföreningslagen skall såsom skuld upptagas en fond (premiereserven), motsvarande sammanlagda värdet av alla löpande utfästelser av understöd. Om beräkningen av denna premiereserv finnas bestämmelser meddelade allenast för föreningar, vilka meddela livförsäkring. Dessa bestämmelser (87 §) motsvara — om ock mindre detaljerade — de för försäkringsbolag (lagen om försäkringsrörelse 213 §) meddelade föreskrifterna i enahanda hänseende. Bestämmelser äro ock i samma paragraf i understödsföreningslagen givna rörande redovisningen av de premiereserven motsvarande tillgångarna. Ifrågasvarande föreningar skola ock avsätta säkerhetsfond motsvarande en tjugonde-del av premiereserven (88 §).

Ur försäkringsteknisk synpunkt är utfästelse av begravningshjälp att jämställa med livförsäkring. För kassa, som *helt eller till visst bestämt belopp* meddelar återförsäkring av sådana utfästelser, böra alltså dessa regler gälla. Emellertid kan återförsäkring av dylika utfästelser anordnas jämväl på annat sätt än till bestämt belopp. Som förut anförts skulle enligt det vid sjukkaseförbundets framställning fogade förslaget till stadgar för återförsäkringskassa återförsäkringen avse utfästelsens nominella belopp med ett *avdrag* motsvarande utfästelsens *matematiska värde*, beräknat enligt närmare angivna grunder mot vilka försäkringsinspektionen i sitt utlåtande ej haft någon erinran att göra. Detta matematiska värde motsvarar en premiereserv, som den *återförsäkrande* organisationen *själv* har att avsätta. Vid en prövning av huruvida en på detta sätt anordnad återförsäkring kan anses vara betryggande för den försäkringstagande organisationens *medlemmar* — d. v. s. vid en prövning av denna organisations solvens — har alltså tillsynsmyndigheten att tillse, att denna organisation har tillfredsställande premiereserv avsatt. Vid gransk-

ning åter av återförsäkringskassans solvens är allenast att tillse, att denna äger tillgångar för skillnaden mellan de återförsäkrade förbindelsernas nominella belopp och de försäkringstagande kassornas eller föreningarnas för ändamålet avsedda premiereserv. För en efter sistnämnda grunder arbetande återförsäkringskassa blir den försäkringstekniskt uträknade premiereserven lika med noll. Bestämmelserna i 87 och 88 §§ — som tydligen för andra återförsäkringskassor böra gälla — komma beträffande dylika kassor alltså att sakna praktisk betydelse. I förutnämnda förslag till stadgar var sådan återförsäkringskassas solvens tryggad genom rätt till uttaxering av delägarna. Den kan naturligen även tryggas i annan ordning d. v. s. genom fondavsättning, vilken emellertid då tydligen får följa andra regler än de i understödsföreningslagens 87 och 88 §§ meddelade. Då förhållandena i berörda avseende kunna vara i hög grad växlande, kunna några sådana regler icke meddelas i lag, utan de få ingå i stadgarna och komma följaktligen att i varje fall prövas av tillsynsmyndigheten vid den föreskrivna granskningen av stadgarna.

I detta sammanhang må ytterligare understrykas det förhållandet, att det är vederbörande sjukkassor och understödsföreningar och ej dessas medlemmar, som äro försäkringstagare. Det är alltså nämnda organisationers premier till återförsäkringskassan, som skola vara försäkringstekniskt beräknade efter deras medlemsbestånd. Men detta hindrar ej, att primärorganisationerna själva av sina medlemmar upptaga genomsnittspremier, på sätt för närvarande är vanligt.

Ehuru på sätt förut nämnts hänvisningen till de för understödsförening gällande reglerna avser även annan lagstiftning än understödsföreningslagen, torde jämkning böra ske i vissa stadganden, i vilka understödsförening finnes omnämnd, nämligen 261 och 265 §§ i lagen om försäkringsrörelse samt 55 § i lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs. Vederbörande departementschefer torde senare i dag komma att anmäla förslag rörande sådana lagändringar.

3 §.

I 3 § har intagits den i den allmänna motiveringen omförmälda regeln därom att de försäkringstagande sjukkassorna och understödsföreningarna äro att i lagens mening anse såsom *delägare* i återförsäkringskassa, så att vad i understödsföreningslagen och eljest finnes stadgat om medlem i sådan förening skall gälla i fråga om dessa delägare. Detta gäller även exempelvis i fråga om bestämmelserna i 35 och följande paragrafer i understödsföreningslagen om föreningsssammanträde m. m. Att de försäkringstagande kassorna eller föreningarna bliva de »röstande», som avses i understödsföreningslagen 44 §, och de »röstberättigade», som avses i nämnda paragraf och 38 §, lär utvidare vara klart. Då vidare uttrycket »de närvarande» i 35 § uppenbarligen avser föreningsmedlemmar, lär detsamma vara tillämpligt på delägarna i en återförsäkringskassa.

4 §.

I 3 § andra stycket i lagen om understödsföreningar finnas bestämmelser om det högsta kapitalunderstöd, som understödsförening må utfästa till varje medlem. Såsom förut nämnts, kan denna bestämmelse ej oförändrad gälla för återförsäkringskassa. I stället för medlem måste, därest bestämmelsen skall få någon mening, införas begreppet risk; detta i likhet med vad som skett i lagen om försäkringsrörelse i 4 § vid 7) och 121 § vid 7).

Emellertid har *sjukkasseförbundet* i sin framställning ifrågasatt, att bestämmelsen skulle helt kunna utgå för återförsäkringskassa och till stöd därför anfört följande:

Sjukkasse-
förbundet.

»Enligt 3 § understödsföreningslagen äger registrerad understödsförening icke utfästa eller utbetala kapitalunderstöd till högre belopp än 4,000 kronor för en medlem. Det torde emellertid möta avsevärda svårigheter för en förening med ändamål att meddela återförsäkring på sätt här ifrågasatts att ställa sig nyssnämnda föreskrift till efterrättelse.

Härför skulle nämligen erfordras i de fall, då en person samtidigt vore medlem av flera sjukkassor eller understödsföreningar, alla anslutna till återförsäkringskassan, och av dem tillförsäkrats understöd eller begravningshjälp till större belopp tillhopa än lagens nyssnämnda maximumbelopp, att återförsäkringskassan förskaffade sig kännedom härom och uteslöte från återförsäkringen av den sammanlagda försäkringssumman å ifrågavarande person så mycket, att förutnämnda maximum icke överskredes. Detta skulle medföra ett högst avsevärt och i många fall vanskligt arbete för återförsäkringskassan. Även för de anslutna organisationerna skulle kännbara olägenheter uppstå, ägnade att verka hämmande på anslutningen till kassan.

Ett upphävande av lagens ifrågavarande förbud mot överförsäkring i förevarande fall vore på grund härav synnerligen önskvärt. Större betänkligheter häremot torde å andra sidan knappast kunna resas. Så länge förbudet upprätthålles i fråga om de primära organisationerna, synes ett upphävande av detsamma för återförsäkringskassas vidkommande knappast innebära ett avsteg i egentlig mening från den princip, som kan anses ligga till grund för ifrågavarande lagbestämmelse. Därtill kommer, att de fall, då samtidigt medlemskap i flera sjukkassor eller understödsföreningar förekommer, torde vara tämligen fåtaliga. Vad beträffar sjukkassorna, för vilka återförsäkringskassan i främsta rummet vore avsedd, komma dylika s. k. flermedlemskap dessutom på grund av föreskrift i sjukkasselagen att småningom helt och hållet försvinna.»

I det vid framställningen fogade förslaget till stadgar fanns emellertid i 3 § föreskrivet, att utfästelser av olika organisationer till en och samma person icke finge återförsäkras i kassan till högre nominellt belopp än sammanlagt 4,000 kronor.

Försäkringsföreningens sakkunnigenämnd har i sitt yttrande över framställningen särskilt fäst uppmärksamheten på nyss återgivna passus, vilken enligt nämndens åsikt visade, att man vore inne på metoder, som vore oförenliga med en betryggande återförsäkringsrörelse.

Försäkrings-
föreningen.

Försäkringsinspektionen har däremot funnit, att för en återförsäkringskassa av den karaktär och omfattning som den av sjukkasseförbundet åsyftade

Försäkrings-
inspektionen.

syntes komma att erhålla, det ej syntes vara förenat med någon större fara att medgiva dispens från motsvarande stadgande i lagen om försäkringsrörelse, något som 240 § i nämnda lag även medgäve.

Departementa-
chefen.

Den av försäkringsinspektionen antydda utvägen synes även mig innebära den riktiga lösningen av spörsmålet. Att såsom sjukkassee förbundet föreslagit helt borttaga maximigränsen torde ej vara ur försäkringsmässig synpunkt tillrådligt. Man må ihågkomma, att återförsäkringskassa skulle kunna bildas även av understödsföreningar, som utfästa högsta tillåtna kapitalunderstödet, 4,000 kronor. Om en person tillförsäkrade sig detta understöd i flera föreningar och dessa bildade en återförsäkringskassa, kunde lagens bestämmelse härigenom kringgås. Annorlunda förhåller det sig med en återförsäkring av sjukkassornas begravningshjälpsutfästelser. Sjukkassee äger enligt 2 § i sjukkasselagen ej utfästa högre begravningshjälp än 500 kronor, och ingen må vara medlem av mer än en sjukkassee. Visserligen finnas s. k. flermedlemmar, d. v. s. personer vilka före tillkomsten av 1910 års sjukkasselag varit medlemmar i flera sjukkassar och därför erhållit rätt att kvarstå. Antalet av sådana flermedlemmar är emellertid ej särdeles betydande och dessutom statt i sjunkande. År 1916 motsvarades 588,228 sjukförsäkrade medlemmar av 544,211 sjukförsäkrade personer, under det att år 1921 motsvarande tal voro 708,537 och 677,169. Under sådana omständigheter synes det ej möta någon betänklighet att i särskilda fall i *dispensväg* befria återförsäkringskassa — åtminstone en sådan av någon större omfattning — från skyldigheten att kontrollera, huruvida några hos kassan återförsäkrade begravningshjälpsutfästelser sammanfalla med annan hos kassan återförsäkrad risk.

Dispensrätten synes böra tillkomma den myndighet som har att granska kassans stadgar, eller sålunda tillsynsmyndigheten.

5 §.

Av vad jag förut anfört angående förhållandet mellan delägare och försäkringsrisker i en återförsäkringskassa torde framgå, att utöver de i understödsföreningslagen stadgade uppgifterna om medlemmarnas antal vissa ytterligare upplysningar, avseende försäkringsbeståndet, böra ingivas vid ansökan om registrering av återförsäkringskassa. Bestämmelse härom har intagits i 5 §.

6 §.

I 8 § i lagen om understödsföreningar finnas bestämmelser om vad understödsförenings stadgar skola angiva. De flesta av dessa bestämmelser, nämligen de som angivas vid 1)–4) och vid 11)–14), äro av rent föreningsrättslig natur. Såsom förut anförts, har jag funnit återförsäkringskassa i sådant hänseende kunna i huvudsak jämföras med understödsförening, och följaktligen synas mig även dessa stadganden kunna tillämpas. En ändring påkallas dock av återförsäkringskassans speciella karaktär. Lagen föreskriver icke, att i understödsförenings stadgar skola finnas bestämmelser angående utövande av rösträtt och fattande av beslut å föreningsammansätråde. Finnas

ej sådana bestämmelser i stadgarna, gäller subsidiärt 36 §, i vilken stadgas bl. a., att varje medlem vid omröstningen äger en röst och att såsom föreningens beslut gäller den mening för vilken de flesta rösterna avgivas. Dessa regler, vilka givetvis äro väl lämpade för understödsföreningar, passa däremot mindre väl för en återförsäkringskassa, där delägarnas intresse kan kräva en gradering av rösträtten efter det större eller mindre försäkringsbestånd, för vilket de äro delägare i kassan. I likhet med vad för ömsesidigt försäkringsbolag är stadgat [lagen om försäkringsrörelse 121 § vid 10)], torde därför återförsäkringskassas stadgar obligatoriskt böra ange grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å förenings-sammanträde.

Beträffande understödsförenings försäkringsverksamhet skola dess stadgar enligt 5)—10) i 8 § i understödsföreningslagen innehålla uppgift om

dels understödets beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräkning därav med angivande i fråga om kapitalunderstöd av det högsta belopp, vartill sådant understöd må uppgå, ävensom tid och villkor för åtnjutande av understöden;

dels beloppen av de fasta avgifter (premier, dödsfallsavgifter, förvaltningsavgifter eller liknande) som skola erläggas till föreningen, eller grunderna för beräkning därav;

dels, därest uttaxering å medlemmarna skall kunna äga rum, den ordning vari beslut därom skall fattas och de grunder efter vilka beslutad uttaxering skall verkställas;

dels påföljden av försummelse att till föreningen erlægga fast avgift eller uttaxerat belopp;

dels, därest föreningen skall avsätta fond, grunderna för fondbildningen; och *dels* huru medel, som icke äro erforderliga för löpande utgifter, skola göras fruktbarande och säkerhetshandlingar förvaras.

Att jämväl återförsäkringskassas stadgar skola innehålla grunderna för premieberäkning, eventuell uttaxering, fondbildning och medelförvaltning ävensom påföljden av försummelse att erlægga premie eller uttaxerat belopp är tydligt. I fråga om vad stadgarna skola innehålla rörande understödets beskaffenhet och belopp torde däremot en lättnad kunna medgivas. Återförsäkringskassa kan ju tänkas återförsäkra utfästelser av så varierande beskaffenhet och belopp, att några detaljerade regler därför knappast kunna givas i stadgarna utöver den vid 2) i oförmälda paragraf föreskrivna uppgiften om kassans verksamhet. Stadgarna skola ju enligt vad nyss sagts jämlikt understödsföreningslagen innehålla bestämmelser om grunderna för beräkningen av premier samt för fondbildningen, vilka bestämmelser skola godkännas av tillsynsmyndigheten. Då dessa bestämmelser kunna bliva av ganska varierande beskaffenhet för återförsäkring av olika understödsformer, är det tydligt, att för vinnande av sådant godkännande de understödsformer, för vilka kassan avser att meddela återförsäkring, ändock måste vara vederbörligen specificerade.

Däremot bör, i likhet med vad för försäkringsbolag [lagen om försäkrings-

rörelse 4 § vid 7) och 121 § vid 7)) är föreskrivet, i stadgarna angivas det högsta belopp, varför kassan må meddela återförsäkring på varje risk. En absolut gräns finnes visserligen beträffande kapitalunderstöd angiven i 4 § i förslaget, men det kan tänkas, att kassor, som ej skulle kunna anses vederhäftiga för så höga försäkringar som fyratusen kronor, självmant vilja bestämma ett lägre maximum, detta för att kunna ernå registrering. Om grunderna för möjligheten till dispens från denna föreskrift hänvisas till vad vid 4 § anförts. Fullständig dispens från sådan stadgebestämmelse torde i konsekvens med vad där anförts allenast böra medgivas kassa, som meddelar återförsäkring uteslutande av begravningshjälpsutfästelser.

En annan ändring, som synes böra vidtagas i förhållande till vad som gäller för understödsföreningar, är att återförsäkringskassa bör hava ett visst minsta försäkringsbestånd för att få börja eller fortsätta sin verksamhet. Betydelsen härav för kassans förmåga av verklig utjämning av riskerna torde utan vidare motivering vara klar. Såsom anförts vid 1 § hava några absoluta minimala emellertid ej ansetts böra stadgas i lagen, utan föreskrift om minimigränsen skall blott intagas i stadgarna och alltså bliva föremål för tillsynsmyndighetens prövning i varje särskilt fall.

7 §.

Stadgandet i 7 § om att återförsäkringskassas firma skall i stället för ordet »understödsförening» innehålla ordet »återförsäkringskassa» torde icke erfordra någon motivering.

8 §.

I 8 § har på skäl som framgå av den allmänna motiveringen intagits föreskrift att i stället för den i 10 § i understödsföreningslagen föreskrivna förteckningen över understödsförenings medlemmar skall av återförsäkringskassa föras ett register över delägarna samt över alla utfästelser, vilka återförsäkrats hos kassan.

9 §.

I konsekvens med det föreslagna stadgandet i 6 §, att återförsäkringskassas stadgar skola innehålla föreskrift om minsta antalet återförsäkrade utfästelser och om minsta sammanlagda beloppet av dessa, för att kassan må börja sin verksamhet, torde i enlighet med vad som anförts vid nämnda paragraf böra föreskrivas, att då utfästelsernas antal eller belopp nedgått under det fastställda minimalet och detta icke uppnåtts inom viss tid, återförsäkringskassan skall vara skyldig att träda i likvidation. Föreskrift i sådant hänseende har intagits i 9 § i förslaget. Hänvisningarna i understödsföreningslagen 51 och 52 §§ beträffande vissa likvidationsfall skola äga tillämpning, då av nu angiven anledning — vilken tydligen motsvarar det i 49 § vid 1) avsedda fallet — likvidation skall ske. Bestämmelse härom har intagits i andra stycket av 9 §.

10 och 11 §§.

I 10 och 11 §§ hava intagits bestämmelser av huvudsakligen endast förtydligande beskaffenhet, avseende att undanröja varje tvekan om att understödsföreningslagens bestämmelser i 50, 61 och 68 §§ om överlåtelse av

rörelsen på understödsförening eller försäkringsbolag och i 82 § rörande påföljd av avvikelse från nämnda lag m. m. skola äga tillämpning beträffande överlåtelse på återförsäkringskassa och i fråga om avvikelse från den ifrågasatta lagen om återförsäkringskassor.

Motsvarande förtydligande som det förstnämnda av dem vilka nu föreslagits i 10 § torde böra göras i däremot svarande stadgande i 261 § i lagen om försäkringsrörelse, vilken paragraf handlar om ömsesidigt försäkringsbolags övertagande av understödsförenings rörelse. Förut har anförts, att vederbörande departementschef torde komma att anmäla förslag rörande ändring i, bland andra, sistnämnda paragraf.

12 och 13 §§.

Som komplettering till de i understödsföreningslagen meddelade straffbestämmelserna torde böra stadgas straff dels för brott mot det i den föreslagna lagen stadgade registreringstvånget och dels för lämnande av oriktiga uppgifter i de hänseenden, i vilka enligt den föreslagna lagen upplysning skall lämnas vid ansökan om registrering utöver vad i understödsföreningslagen stadgas. Bestämmelser i sådant hänseende hava intagits i 12 och 13 §§ i förslaget. Att stadgandena i 96 och 97 §§ i lagen om understödsföreningar skola gälla jämväl då ansvar ådömts enligt 12 eller 13 § i den föreslagna nya lagen följer av 2 § i denna senare lag.

14 §.

Att anordna ett särskilt register för återförsäkringskassor torde ur flera synpunkter vara olämpligt. Sålunda skulle exempelvis i formellt hänseende ändring få ske i ett antal lagrum, där befintliga register av motsvarande karaktär uppräknas. Då de uppgifter som skola införas i registret i allt väsentligt överensstämja med de anteckningar som skola göras i understödsföreningsregistret, och då antalet återförsäkringskassor näppeligen kan antagas bliva stort, torde den mest praktiska utvägen vara att införa inskrivningar rörande återförsäkringskassor i en särskild avdelning av understödsföreningsregistret. Detta register föres redan nu i avdelningar, nämligen för föreningar med och utan godkända stadgar. — Bestämmelse i nu angivet hänseende har intagits i 14 § i förslaget.

Ikraftträdande.

Då, såsom förut nämnts, förevarande förslag äger visst samband med den ifrågasatta nyorganisationen av sjukförsäkringen samt denna är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1927, torde jämväl ifrågavarande lag böra träda i kraft vid nämnda tid.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen om understödsföreningar.

I visst hänseende torde genomförandet av lagstiftning om återförsäkringskassor även med den förordade utvägen att samla särbestämmelserna om sådana kassor i särskild lag påkalla någon jämkning i lagen om understöds-

föreningar. I första stycket av 87 § i nämnda lag är nämligen medgivet ett undantag från den förut omförmälda skyldigheten för understödsförening med godkända stadgar, som meddelar livförsäkring, att göra avsättning till premiereserv. Undantaget avser belopp, för vilket återförsäkring tagits hos svenskt försäkringsbolag. Då ju den ifrågasatta lagstiftningen om återförsäkringskassor är avsedd att tjäna som återförsäkringsorgan jämväl för understödsföreningar, bör tydligen det sålunda återgivna stadgandet kompletteras med undantag även för det fall, att återförsäkring tagits hos återförsäkringskassa. Lika litet som beträffande försäkringsbolag synes med hänsyn till det föreslagna registreringstvånget därvidlag behöva utsättas, att undantaget gäller allenast i fall av återförsäkring i *registrerad* kassa.

Ändringsförslaget beträffande 2 och 3 §§ i understödsföreningslagen skall behandlas i följande avdelning.

Utvidgad registreringsskyldighet för understödsföreningar.

Gällande bestämmelser.

Registreringsskyldigheten för understödsföreningar har enligt motiven till lagen sin grund däri, att vissa understödsföreningar ansetts hava en utpräglad karaktär av försäkringsanstalter samt att gränsen mellan tillämplighetsområdena för understödsföreningslagen och för försäkringslagen, vilken lag innebär absolut koncessions- och registreringstvång, vore ganska obestämd. I synnerhet hade det befunnits nödvändigt att avskära möjligheten av att bildningar, vilka till sin verkliga karaktär gränsade till eller rent av vore affärsmässiga försäkringsanstalter, komme att under namn av oregistrerade understödsföreningar driva en fullkomligt okontrollerad rörelse.

Den sålunda stadgade registreringsskyldigheten regleras i 2 § av lagen om understödsföreningar. Registreringsplikt föreligger enligt detta lagrum för

dels pensionskassa — d. v. s. förening som avser att bereda pension — då den består av flera än 50 medlemmar, och

dels annan understödsförening, så framt den antingen

a) utfäster eller utbetalar kapitalunderstöd till högre belopp än 300 kronor för en medlem och tillika består av flera än 100 medlemmar eller och

b) består av flera än 500 medlemmar.

Genom registrering erhåller understödsförening rättskapacitet.

Rätt att bliva registrerad och alltså erhålla rättskapacitet tillkommer *icke registreringspliktiga* föreningar, därest de bestå av minst fem medlemmar.

Sakkunnigeförslag 1910.

I det av sakkunniga den 10 december 1910 framlagda förslag till lag om understödsföreningar, vilket ligger till grund för gällande lagstiftning i ämnet, hade registreringsplikten beträffande alla understödsföreningar begränsats till föreningar som bestode av minst 50 medlemmar. Som skäl för denna

begränsning anförde de sakkunniga, att den verksamhet som idkades av understödsföreningar med mindre än 50 medlemmar icke kunde i någon högre grad äga karaktär av försäkringsverksamhet. Samma begränsning hade ock upptagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 2 till 1912 års riksdag.

I sitt utlåtande nr 34 i anledning av nämnda proposition förklarade visserligen lagutskottet, att betryggandet av understödsföreningarnas verksamhet enligt dess mening vore av den stora samhällseliga betydelse, att ett registreringstvång för alla sådana föreningar av något större omfattning vore väl motiverat. Men utskottet, som utginge från att registreringstvånget med därav följande underkastelse under lagens bestämmelser särskilt i början av lagens tillämpning, innan förmånerna av lagstiftningen blivit mera allmänt kända, skulle förefalla betungande för en del smärre föreningar, funne dock kravet på registrering kunna och böra i något högre grad eftergivnas, än i Kungl. Maj:ts förslag innehållits. I huvudsaklig anslutning till en i andra kammaren av herr Byström väckt motion föreslog alltså utskottet, att registreringsskyldighet skulle stadgas för pensionskassor med flera än 50 medlemmar samt för andra understödsföreningar, så framt de utfäste eller utbetalade kapitalunderstöd till högre belopp än 200 kronor för en medlem och bestode av flera än 50 medlemmar eller ock, utan avseende på understödets beskaffenhet eller storlek, bestode av flera än 200 medlemmar.

Beträffande utskottets förslag, i vad detsamma gällde gränserna för registreringsskyldigheten för andra understödsföreningar än pensionskassor, hade dock i särskilda reservationer andra yrkanden framställts dels av herr Widén m. fl. och dels av herrar Persson i Norrköping och Lindhagen. Av förstnämnda reservanter yrkades sålunda, att ifråga om annan understödsförening än pensionskassa registreringsskyldighet icke skulle gälla, med mindre föreningen utfäste eller utbetalade kapitalunderstöd till högre belopp än 200 kronor för en medlem och bestode av flera än 100 medlemmar. I den senare reservationen åter hemställdes, att i fråga om sådana understödsföreningar registreringsskyldighet skulle föreligga endast för förening, som utfäste eller utbetalade kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor och bestode av flera än 200 medlemmar.

Vid frågans behandling i riksdagen stannade kamrarna i olika beslut i fråga om bland annat gränserna för registreringsskyldigheten för andra understödsföreningar än pensionskassor, i det att första kammaren på denna punkt biföll utskottets förslag, under det att andra kammaren antog herrar Perssons och Lindhagens nyssnämnda reservation. Enligt inom lagutskottet verkställd, av båda kamrarna godkänd sammanjämkning erhöll därefter ifrågasvarande lagrum sin nuvarande lydelse.

I en inom första kammaren vid 1924 års riksdag väckt motion, nr 44, föreslog herr Berglund, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 2 § i lagen om understödsföreningar, att pensionskassa skulle oavsett medlemsantalet registreras, så ock annan understödsförening, vars medlemsantal överstege 50. Till motivering för yrkandet anförde motionären — under åbe-

1912 års
riksdag.

1924 års
riksdag.
Motion I: 44.

ropande av vad under förarbetena till understödsföreningslagen och vid dess tillkomst förebragts till stöd för en mera utsträckt registreringsplikt för understödsföreningar än den i lagen upptagna — att de i detta hänseende gällande bestämmelserna ej vore rationellt avvägda, i det att de i tillämpningen träffade synnerligen ojämnt, vore lätta att kringgå och ställde utanför lagen en mängd föreningar, som borde inordnas under densamma. Härtill komme, att enligt vad erfarenheten visat någon olägenhet av registreringen ej förmärkts för de föreningar, vilka blivit registrerade.

Yttrande av
socialstyrelsen.

Andra lagutskottet, till vilket motionen hänvisats, infordrade yttrande däröver från socialstyrelsen.

I yttrandet uppgav *socialstyrelsen*, att styrelsen för att söka utröna, dels i vad mån pensionskassor och andra understödsföreningar som enligt lagen hemföle under registreringsskyldigheten kommit att undandraga sig denna, och dels förekomsten av sådana kassor och föreningar, som vore undantagna från nämnda skyldighet, under år 1923 påbörjat en undersökning i ämnet. Undersökningen som icke hunnit fullständigt avslutas hade givit vid handen, att den ömsesidiga understödsverksamhet, som med eller utan lagligt medgivande kommit att undandraga sig registreringsplikten, vore till sitt omfång och de intressen den hade att företräda mycket betydande.

»Det torde icke kunna bestridas — fortsatte styrelsen — att ett dylikt sakernas tillstånd är framför allt ur rättssäkerhetens synpunkt föga tillfredsställande. Med nu gällande begränsning av registreringsplikten kommer ju ett stort antal sammanslutningar, som ofta företräda mycket betydande och långt fram i tiden sig sträckande intressen, att leva och verka utan det trygghetsmoment, som ligger i en lagligen erkänd rättskapacitet. För medlemmarnas vidkommande erbjuder ju icke heller en oregistrerad understödsförening samma rättsskydd som den registrerade, vars stadgar ju skola vara ur föreningsrättslig synpunkt fullt betryggande och erbjuda garanti för att icke vissa medlemmar eller understödsberättigade otillbörligt gynnas på övrigas bekostnad. Även ur försäkringsteknisk synpunkt är frånvaron av registrering och därmed följande offentlig tillsyn en olägenhet, som kan för medlemmarna medföra mycket obehagliga överraskningar.

Någon olägenhet av att nu utvidga registreringsskyldigheten utöver de onekligen alltför snäva gränser, som drogos vid lagens antagande, synes icke heller vara att befara. Lagen om understödsföreningar har nu varit i gällande kraft mer än 10 år och därunder haft tillfälle visa sina goda verkningar, framför allt i större reda och ordning inom rörelsen samt ökad stadga och säkerhet i dess verksamhet. Någon hämsko på rörelsen har lagen icke heller lagt i annan mån än att den hindrat alltför osunda verksamhetsformer och i stor utsträckning framtvingit en omläggning efter mera rationella och bärande grunder. Något missnöje med lagen har icke, styrelsen veterligt, försports. Tvärtom torde dess goda verkningar numera allmänt erkännas.

Styrelsen finner därför för sin del goda skäl tala för att den av motionären föreslagna utvidgningen av registreringstvånget nu kommer till stånd.

Beträffande motionärens förslag, att registreringsskyldighet skulle föreskrivas i fråga om annan understödsförening, vars medlemsantal överstiger femtio, har styrelsen för sin del icke någon invändning att göra. Vad åter beträffar förslaget, att varje pensionskassa, oavsett medlemsantalet, skulle

vara underkastad registrering, finner styrelsen detta yrkande gå alltför långt. Styrelsen vill i stället föreslå, att gränsen för pensionskassornas vidkommande sättas vid ett medlemsantal av minst fem. — — —

Att på sätt motionären föreslagit stadga registreringstvång för alla pensionskassor oavsett medlemsantalet, synes dock icke böra ifrågasättas. Pensionskassor med så ringa medlemsantal som högst fyra förekomma nämligen dels endast rent undantagsvis och hava i övrigt en så utpräglat privat karaktär, att deras registrering icke kan anses vara ur samhällsnyttans synpunkt påkallad.

Att den här förordade utsträckningen av registreringsskyldigheten skulle kunna komma att utgöra hinder, exempelvis för en mindre arbetsgivare att med i huvudsak egna medel, om ock med bidrag även av arbetarna, söka ordna pensionsfrågan för dessa, synes icke vara att befara. Av motiveringen till 1910 års sakkunnigebetänkande framgår nämligen otvetydigt, att en sådan anordning icke i allmänhet skulle kunna anses falla under lagen om understödsföreningar. Endast för den händelse arbetarna förutsättas själva i avsevärd grad bidraga till pensioneringskostnaderna, skulle en anordning av här ifrågasatt art vara att betrakta såsom understödsförening. Det torde i övrigt kunna förutsättas, att tillsynsmyndigheten även framgent kommer att vid understödsföreningslagens tillämpning gå till väga med den största varsamhet och hänsyn till de i varje särskilt fall gällande faktiska förhållandena.»

På grund av det sålunda anförda, och då en utsträckning av registreringsplikten syntes vara nödvändig för att göra understödsföreningslagens stadgande i förevarande hänseende fullt effektivt, förordade socialstyrelsen för sin del bifall till omförmälda motion, med det förbehåll likväl att i fråga om pensionskassa registreringsskyldighet icke borde stadgas, där medlemsantalet i kassan understeg fem.

Utskottet anförde i sitt utlåtande nr 20: I likhet med socialstyrelsen funne utskottet det ur rättssäkerhetens synpunkt önskvärt, att registreringsplikten för understödsföreningar utvidgades utöver de gränser, som vid tillkomsten av gällande lag om sådana föreningar bestämdes. En dylik utvidgning stode i full överensstämmelse med 1912 års lagutskotts uttalande i ämnet och syntes erforderlig för att bereda önskelig effektivitet åt den ifrågasatta lagstiftningen. Genom den av socialstyrelsen igångsatta undersökningen hade det utrönt, att ett stort antal understödsföreningar stode utanför lagens räckvidd och således vore i avsaknad av det trygghetsmoment, som registreringen avsåge att tillgodose. Vad i motionen framhållits om den ojämnhet i tillämpningen, som vore förknippad med de nuvarande bestämmelserna å området, gäve ock stöd för önskvärdheten av att få åvägabragt utvidgning av gällande registreringsskyldighet.

Att omedelbart genomföra en dylik utvidgning ansåge sig emellertid utskottet ej kunna tillstyrka. Först efter slutförandet av den av socialstyrelsen omförmälda undersökningen syntes på grundval av den med ledning därav erhållna närmare kändedom rörande hithörande föreningar böra slutgiltigt bedömas, huru gränserna för en utvidgad registreringsskyldighet för dels pensionskassor och dels kapitalförsäkringsföreningar lämpligen borde avvägas. Ävenledes borde därvid komma i övervägande, vilka övergångs-

Andra lag-
utskottet.

bestämmelser som kunde anses erforderliga vid genomförandet av den sålunda ifrågasatta utvidgningen av registreringsskyldigheten.

Riksdagens
skrivelse.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, efter slutförandet av förenämnda undersökning, måtte för riksdagen framlägga det förslag till utvidgad registreringsskyldighet för understödsföreningar, vartill undersökningen kunde giva anledning.

Detta utskottets yrkande bifölls av riksdagen, och i skrivelse den 6 maj 1924, nr 136, gjorde riksdagen under återopande av det nyss återgivna, av riksdagen godkända utskottsutlåtandet hemstallan till Kungl. Maj:t i enlighet med nämnda yrkande.

Social-
styrelsen.

Genom beslut den 20 juni 1924 anbefallde Kungl. Maj:t socialstyrelsen att efter slutförande av omförmälda undersökning angående förekomsten av oregistrerade understödsföreningar till Kungl. Maj:t inkomma med utredning och förslag i det av riksdagen angivna hänseendet.

Till åttlydnad härav har socialstyrelsen den 15 oktober 1925 inkommit med utlåtande, i vilket till en början lämnats en redogörelse för berörda undersökning. Styrelsen anför därom:

»Den i riksdagens skrivelse återopade undersökningen påbörjades av styrelsen mot slutet av år 1923 och fortgick, ehuru med avbrott, in på 1925. Undersökningen igångsattes egentligen för att få utrönt, huruvida och i vilken grad pensionskassor och andra understödsföreningar, som enligt lagen om understödsföreningar den 29 juni 1912 äro underkastade registreringsskyldighet, kommit att undandraga sig denna skyldighet, men måste av nära till hands liggande skäl utsträckas till alla existerande dylika kassor och föreningar, oavsett om registreringsskyldighet för dem förelåg eller icke. I och för undersökningen genomgingos till en början samtliga i äldre kommittétryck tillgängliga uppgifter om sammanslutningar av denna art. Vidare insamlades uppgifter härom från adresskalendrar samt — i viss utsträckning — från dagspressen. Slutligen genomgingos i enahanda syfte samtliga i Kungl. biblioteket förefintliga tryckta exemplar av stadgar för understödsföreningar. Sedan huvudsakligen på dessa olika vägar adressuppgifter erhållits, tillskrev styrelsen envar förening med anhållan om *dels* ett exemplar av de för föreningen gällande stadgar och *dels* upplysning rörande föreningens medlemsantal och samlade kapitaltillgångar.

Genom denna undersökning, som på grund av bland annat bristande eller ofullständiga adressuppgifter icke kunde nå *alla* av understödsföreningslagen berörda sammanslutningar för inbördes understöd, konstaterades till en början, att antalet understödsföreningar, som kommit att undandraga sig den dem åliggande registreringsskyldigheten, var jämförelsevis ganska betydande. Av undersökningen framgick nämligen, att inalles 61 pensionskassor med tillhoppa 11,361 medlemmar och 59 andra understödsföreningar med tillhoppa 34,239 medlemmar hade ett så stort medlemsantal eller utövade försäkringsverksamhet av det omfång, att registreringsskyldighet för dem förelåg och som regel förelegat alltifrån tidpunkten för understödsföreningslagens ikraftträdande.

Om någon medveten avsikt från dessa föreningars sida att kringgå lagen torde det här icke hava varit frågan. Försummelsen torde i de allra flesta fall förklaras genom missförstånd eller bristande kännedom om vad lagen i

detta hänseende stadgar. Sedan vederbörande föreningars uppmärksamhet blivit fäst på förhållandet hava också åtgärder omedelbart vidtagits för föreningarnas inordnande under lagen. Intill denna dag hava sålunda av ovanstående registreringspliktiga föreningar — inbegripet dem, för vilka ansökan om registrering ingivits, men ännu icke definitivt prövats — inalles 38 pensionskassor med 7,502 medlemmar och likaledes 38 andra understödsföreningar med 18,927 medlemmar underkastat sig i lagen föreskriven registrering. Även återstående 23 pensionskassor och 21 andra understödsföreningar, för vilka registreringskyldighet föreligger, torde komma att med det snaraste ordna registreringsfrågan.

Jämlikt bestämmelserna i 2 § understödsföreningslagen *icke registreringskyldiga* föreningar förefunnos enligt undersökningen till ett antal av inalles 280, därav 112 pensionskassor med 2,509 medlemmar och en kapitalbehållning av 9,276,119:51 kronor samt 168 andra understödsföreningar med 24,015 medlemmar och 997,556:77 kronor i tillgångar.*) Av pensionskassorna hade emellertid 8 med tillhoppa 20 medlemmar och 421,373:20 kronor i kapitalbehållning mindre än fem medlemmar och av andra understödsföreningar 28 med tillhoppa 945 medlemmar och 70,508:75 kronor i tillgångar högst 50 medlemmar. Återstå sålunda inalles 244 sammanslutningar, därav 104 pensionskassor med 2,489 medlemmar och 8,854,746:31 kronors förmögenhet samt 140 andra föreningar med 23,070 medlemmar och 927,048:02 kronors förmögenhet, vilka skulle komma att beröras av den nu ifrågasatta utvidgningen av registreringsplikten.

Såsom redan framhållits förefinnes dock sannolikt åtskilliga luckor i den av styrelsen verkställda undersökningen. Uteslutet är därför icke, att lagändringen redan från början kan komma att få större räckvidd än vad ovanstående siffror utvisa.»

I sitt utlåtande har socialstyrelsen vidare åberopat sitt nyss återgivna yttrande till 1924 års riksdag, däri styrelsen hemställt, att gränsen för pensionskassornas vidkommande måtte sättas vid ett medlemsantal av minst fem. Med hänsyn till önskvärdheten av likformighet i fråga om lagtextens formulering har styrelsen emellertid förklarat sig nu ifrågasätta, att gränsen, vad andra understödsföreningar än pensionskassor beträffade, måtte sättas vid ett medlemsantal av *minst* femtio. Genom en dylik formulering skulle enligt styrelsen ytterligare allenast tre understödsföreningar beröras av registreringsplikten. Vid en utvidgning av registreringskyldigheten på sålunda angivet sätt syntes de nuvarande första och andra styckena i 2 § understödsföreningslagen lämpligen böra sammanföras till ett enda av exempelvis följande lydelse: »*Pensionskassa*, som består av minst fem medlemmar, och *annan understödsförening*, som består av minst femtio medlemmar, skall registreras i enlighet med vad i denna lag sägs.»

Socialstyrelsen har vidare påpekat, att den i sista stycket av 2 § lämnade möjligheten för icke registreringspliktig understödsförening att frivilligt låta registrera sig och därmed vinna de med registreringen förbundna förmåner, med den sålunda ifrågasatta utvidgningen av registreringskyldigheten komme att äga tillämpning endast beträffande andra understödsföreningar än pensionskassor.

* Uppgifterna angående medlemsantal och kapitaltillgångar äro för en del kassors och föreningars vidkommande endast approximativa.

I fråga om lagändringens ikraftträdande har socialstyrelsen slutligen an-
fört, att i samband med registreringsskyldighetens utvidgning syntes böra
utfärdas vissa övergångsbestämmelser i anslutning till dem, som stadgades
vid understödsföreningslagens antagande. För understödsförening, som ägde
bestånd vid tidpunkten för lagändringens ikraftträdande, syntes sålunda en
viss frist böra lämnas, innan ansökan om registrering behövde göras. Under
förutsättning att lagändringen förklarades skola träda i kraft den 1 juli 1926,
syntes den tid, inom vilken ansökan om registrering skulle göras, kunna
utan olägenhet bestämmas till 1927 års utgång. Beträffande förening, som
ägde bestånd vid tiden för lagändringens trädande i kraft, syntes i övrigt de
i 99 § tredje stycket understödsföreningslagen meddelade bestämmelser om
bestämmande av den tid, då försäkringsteknisk utredning första gången skall
avgivas, med vissa av förhållandena betingade ändringar böra bliva gällande.

*Departements-
chef/en.*

Av den föregående redogörelsen har framgått, att huvudsakliga anledningen
till att vid tillkomsten av lagen om understödsföreningar registreringsplikten
icke erhöll den större omfattning som nu ifrågasatts, var dels att en mera
utsträckt registreringsskyldighet ansågs skola verka betungande, innan för-
delarna med lagstiftningen bleve kända, och dels att behov av registrering
icke föreläge för de minsta föreningarna. Den i ärendet förebragta utred-
ningen synes nu emellertid hava påvisat, att lagen beträffande de föreningar
som registrerats verkat mycket gynnsamt och att något missnöje därmed
ej försports. Vidare lär hava framgått, att i vissa fall ett starkt behov
finnes av utvidgad registreringsplikt. Den av socialstyrelsen verkställda
undersökningen har också givit vid handen, att föreningar med högst avse-
värda tillgångar för närvarande existera okontrollerade och utan rättskapacitet.
Av skäl, som socialstyrelsen anfört i sitt nyss återgivna utlåtande till 1924
års andra lagutskott, lär ett sådant förhållande få anses olämpligt. Såväl
i medlemmarnas som i den allmänna rörelsens intresse synes alltså en
utvidgad registreringsplikt böra i överensstämmelse med riksdagens uttalade
mening stadgas.

I enlighet med vad jag sålunda anfört har jag låtit inom socialdeparte-
mentet utarbeta förslag till ändrad lydelse av 2 § i lagen om understöds-
föreningar. Beträffande den närmare utformningen av detta förslag har jag
anslutit mig till socialstyrelsens hemställan. Vad åter angår de av social-
styrelsen påyrkade övergångsbestämmelserna för redan existerande föreningar,
lära desamma, därest tiden för lagens ikraftträdande bestämmes till en så
pass sen tidpunkt, att ifrågavarande föreningar till dess utan svårighet hinna
ordna sig efter den nya lagstiftningen, kunna inskränkas till en föreskrift
om rätt för socialstyrelsen att bestämma särskild tidpunkt för avgivande
första gången av försäkringsteknisk utredning.

Då med den föreslagna formuleringen av 2 § den därstädes befintliga
definitionen på kapitalunderstöd icke kan där bibehållas, torde densamma
böra flyttas till 3 §.

Föredraganden uppläser härefter inom socialdepartementet upprättade förslag till dels *lag om återförsäkringskassor* och dels *lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar* av den lydelse, bilagor till detta protokoll utvisa, och hemställer, att för det ändamål § 87 regeringsformen omförmåler lagrådets utlåtande över förslagen måtte genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.

Förslag
till
Lag
om återförsäkringskassor.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Förening av sjukkassor och understödsföreningar, vilken har till uteslutande ändamål att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse bereda delägarna återförsäkring av meddelade utfästelser, skall i enlighet med vad i denna lag sägs registreras såsom *återförsäkringskassa*.

2 §.

Vad angående understödsförening finnes stadgat skall äga motsvarande giltighet för återförsäkringskassa, dock med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i denna lag.

Vad i 86 § i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar finnes stadgat för understödsförening, i vars stadgar intagits bestämmelse därom att stadgarna skola vara godkända av tillsynsmyndigheten, skall äga motsvarande tillämpning beträffande återförsäkringskassa.

Meddelar återförsäkringskassa återförsäkring av begravningshjälps- eller andra livförsäkringsutfästelser, skall jämväl vad i 87 och 88 §§ i samma lag sägs gälla för kassan.

3 §.

Delägare i återförsäkringskassa äro de försäkringstagande sjukkassorna och understödsföreningarna, och skall beträffande dem vad för medlemmar i understödsföreningar stadgas äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Återförsäkringskassa må ej meddela återförsäkring av kapitalunderstöd på samma risk till högre belopp än fyratusen kronor.

Då särskilda omständigheter därtill föranleda, må dock tillsynsmyndigheten medgiva undantag från denna bestämmelse.

Vad i 3 § andra stycket i lagen om understödsföreningar sägs skall icke gälla för återförsäkringskassa.

5 §.

Vid ansökan om registrering av återförsäkringskassa skola jämte i 7 § i lagen om understödsföreningar föreskrivna uppgifter och handlingar finnas fogade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär avfattade uppgifter beträffande delägarna samt de utfästelser som anmälts till återförsäkring hos kassan. Dessa uppgifter skola vara bestyrkta genom styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter.

6 §.

Återförsäkringskassas stadgar skola innehålla vad i 8 § i lagen om understödsföreningar finnes föreskrivet med undantag för vad vid 5) i nämnda paragraf sägs.

Därjämte skola stadgarna angiva:

1) det högsta belopp varför kassan må meddela återförsäkring på samma risk; dock må tillsynsmyndigheten där särskilda omständigheter därtill föranleda bevilja registrering, ändå att sådan bestämmelse ej finnes i stadgarna;

2) antal och belopp av utfästelser, som skola hava anmälts till återförsäkring hos kassan för att densamma må börja sin verksamhet; samt

3) grunderna för utövande av rösträtt och fattande av beslut å sammanträde med kassan.

7 §.

Återförsäkringskassas firma skall i stället för ordet »understödsförening» innehålla ordet »återförsäkringskassa».

Firman skall tydligt skilja sig från annan bestående återförsäkringskassas firma.

8 §.

I stället för den i 10 § i lagen om understödsföreningar föreskrivna medlemsförteckning skall genom styrelsens försorg hos återförsäkringskassa föras en förteckning enligt av tillsynsmyndigheten fastställt formulär över delägarna samt över de utfästelser som återförsäkrats hos kassan.

9 §.

Återförsäkringskassa skall, förutom de fall, som avses i 48 § och i 49 § vid 2) i lagen om understödsföreningar, träda i likvidation, då de återförsäkrade utfästelserna till antal eller belopp nedgått under vad enligt stadgarna skolat vara anmält till återförsäkring hos kassan för att densamma må börja sin verksamhet, och sådant antal eller belopp ej åter uppnåtts inom tre månader.

Vad i 51 och 52 §§ i lagen om understödsföreningar finnes stadgat för det fall att understödsförening är skyldig att träda i likvidation, skall ock gälla då återförsäkringskassa på grund av stadgandet i denna paragraf skall träda i likvidation.

10 §.

Vad i 50, 61, och 68 §§ i lagen om understödsföreningar är stadgat om överlåtelse av sådan förenings rörelse på understödsförening som förut finnes eller som skall bildas för detta ändamål skall, då fråga är om överlåtelse av återförsäkringskassas rörelse, avse överlåtelse på återförsäkringskassa.

11 §.

Förekommer vid återförsäkringskassas verksamhet avvikelser från denna lag, eller befinnes återförsäkringskassa driva rörelse vilken är att anse såsom affärsmässig försäkringsrörelse, skall vad i 82 § i lagen om understödsföreningar är för motsvarande fall stadgat äga tillämpning.

12 §.

Driver förening som i 1 § avses verksamhet utan att vara registrerad som återförsäkringskassa, straffes den som deltagar i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom med böter från och med fem till och med ett-tusen kronor.

Fortsättes under tid, då åtal pågår för förseelse som nu sagts, samma förseelse, skall för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits dömas till de böter som äro stadgade för sådan förseelse.

13 §.

Har styrelseledamot eller annan vid anmälan för registrering enligt denna lag mot bättre vetande meddelat oriktig uppgift angående delägarna i kassan eller till återförsäkring anmälda utfästelser, vare lag som i 94 § i lagen om understödsföreningar sägs.

14 §.

Inskrivning av uppgifter rörande återförsäkringskassor skall äga rum i en särskild avdelning av understödsföreningsregistret.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1927.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912
(nr 184) om understödsföreningar.

Härigenom förordnas, att 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 om understödsföreningar, av vilka 3 § ändrats genom lag den 6 maj 1921 (nr 212), i nedan angivna delar skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Pensionskassa, som består av minst fem medlemmar, så ock *annan understödsförening*, som består av minst femtio medlemmar, skall registreras i enlighet med vad i denna lag sägs.

Understödsförening, som — — — fem medlemmar.

3 §.

Registrerad understödsförening — — — föreningens understödsverksamhet.
Registrerad understödsförening må ej utfästa eller utbetala understöd, utgående i kapital en gång för alla (*kapitalunderstöd*), till högre belopp än fyra-

tusen kronor för en medlem. Utfäster eller utbetalar föreningen kapitalunderstöd till högre belopp än femhundra kronor för en medlem, skola föreningens stadgar vara godkända på sätt i 86 § sägs.

87 §.

Därest understödsförening — — — — — dettas återköpsvärde. Har försäkring återförsäkrats hos svenskt försäkringsbolag eller återförsäkringskassa, vare föreningen fritagen från förpliktelsen att för det återförsäkrade beloppet göra avsättning till premiereserv.

Varda sedan — — — vid 5) stadgas.

Denna lag träder i kraft, vad angår 87 §, den 1 januari 1927 och beträffande 2 och 3 §§ den 1 januari 1928. I fråga om understödsförening, som äger bestånd vid sistnämnda tidpunkt och som enligt denna lag skall registreras men jämlikt 2 § enligt dess hittillsvarande lydelse icke varit underkastad registreringsskyldighet, äger tillsynsmyndigheten, där föreningen enligt 81 § första stycket är skyldig att avgiva försäkringsteknisk utredning, utsätta lämplig tid jämväl innan fem år förflutit efter föreningens registrering, då sådan utredning första gången skall avgivas.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
8 februari 1926.*

Närvarande:

justitierådet SVEDELIUS,
regeringsrådet PALMGREN,
justitierådet CHRISTIANSSON,
justitierådet HÖGSTEDT.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 januari 1926, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till dels *lag om återförsäkringskassor* och dels *lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Nils Evert Sandberg.

Förslaget till lag om återförsäkringskassor.

I anledning av detta förslag avgåvos följande yttranden av *lagrådet*:

Den verksamhet, som utövas av sjukkassor och understödsföreningar, är till sin natur personförsäkring, ehuru bedriven under jämförelsevis enkla former och med de särskilda riskerna på visst sätt i lag begränsade. Med hänsyn till sistnämnda förhållanden har berörda verksamhet ansetts kunna avskiljas från den egentliga försäkringsrörelsen och undantagas från kontroll av den därutinnan speciellt sakkunniga myndigheten, försäkringsinspektionen, samt i stället lagts under tillsyn av centralmyndigheten för sociala ärenden, socialstyrelsen.

Då det nu ifrågasattes att med bibehållande av de enklare formerna och den nuvarande tillsynsmyndigheten utvidga sjukkassornas och understödsföreningarnas verksamhet till att omfatta även återförsäkringsrörelse bedriven genom särskilda sammanslutningar, återförsäkringskassor, eller en verksamhet av rent försäkringsmässig art, uppstår naturligtvis det spørsmålet, om jämväl denna nya rörelse kan med tillbörligt tillgodoseende av trygghetens krav få utövas utan att vara underkastad den för försäkringsrörelse i allmänhet stadgade strängare kontrollen.

Det torde vara det vanliga inom såväl sjukkassor som understödsföreningar, att förvaltningen huvudsakligen handhaves av personer, som utan särskild utbildning för dylik verksamhet vid sidan av sina vanliga sysselsättningar av intresse för saken ägna tid och krafter åt skötseln av dylik kassa eller förening.

Ett sådant förhållande är ock uppenbarligen förutsatt i lagstiftningen, enligt vilken det tillkommer tillsynsmyndigheten bland annat att tillhandagå sjuk-kassa och understödsförening med råd och upplysningar beträffande verksamhetens lämpliga inrättande och bedrivande. En dylik ordnande och rådgivande funktion lärer även inom socialstyrelsen i stor omfattning utövas i fullt samförstånd med vederbörande kassor och föreningar, helt säkert till stort gagn för dessas verksamhet i det hela. I än högre grad synas de nu föreslagna återförsäkringskassorna komma att bliva hänvisade till socialstyrelsens ledning och bistånd för att kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål. Då delägarna i sådan kassa skola utgöras av sjukkassor och understödsföreningar, torde man kunna utgå från att samma personer, som företräda dessa senare, även skola erhålla ledningen inom återförsäkringskassan och att följaktligen endast undantagsvis personer med försäkringstekniska insikter och skolning komma att därinom vara verksamma. Vad därvidlag brister måste således ersättas genom medverkan av socialstyrelsens funktionärer, och det är att förutse, att av dessa för ändamålet skulle krävas ett bistånd, som knappast kunde anses i allo ingå i vad dem i detta hänseende i tjänsten åligger. Om så blir förhållandet, synes framgången av återförsäkringsrörelsen och tillika tryggheten för delägarna och de försäkrade bliva i väsentlig grad beroende av att inom socialstyrelsen allttjämt äro att påräkna det initiativ och det personliga intresse för rörelsens utveckling, som hittills otvivelaktigt gjort sig gällande, samt att arbetskrafter där äro tillgängliga för att möta de vidgade arbetsuppgifterna.

Försäkringsinspektionen har ansett, att behovet av återförsäkring för sjukkassor och understödsföreningar hellre borde tillgodoses genom bildande för ändamålet av försäkringsbolag enligt lagen om försäkringsrörelse, stående under försäkringsinspektionens tillsyn och kontroll, och det synes knappast kunna dragas i tvivelsmål, att genom en dylik anordning verksamhetens framtida utveckling skulle te sig mera betryggad.

Om lagrådet dock icke finner sig böra avstyrka den föreslagna anordningen, är detta främst beroende på den fördel, som obestriddligen ligger däri, att den föreslagna tillsynsmyndigheten är samma myndighet som redan nu omhänderhar kontrollen över sjukkassorna och understödsföreningarna och därigenom måste antagas äga en god inblick beträffande de särskilda kassors och föreningars ekonomiska ställning och soliditet, vilka skulle bliva delägare i återförsäkringskassorna.

1—2 §§.

Vissa av de bestämmelser, som innehållas i förevarande paragrafer, synas genom någon omredigering kunna bringas till klarare uttryck.

Därest 1 § avfattas efter förebild av motsvarande paragraf i lagen om understödsföreningar och således begränsas till ett angivande av vad med återförsäkringskassa förstås, kunde åt föreskriften om registreringsskyldighet givas en lydelse, som tydligare angäve avvikelserna härutinnan från nämnda lag eller att återförsäkringskassa skall såsom sådan registreras oavsett antalet delägare.

En dylik föreskrift, som givetvis bör hava sin plats efter den i 2 § meddelade huvudregeln rörande tillämplighet å återförsäkringskassa av lagen om understödsföreningar och ävenledes efter 3 §, synes lämpligen kunna upptagas i en ny 4 §.

Vid omformulering av 1 § torde vidare den åsyftade meningen, att återförsäkringskassa skall kunna bildas icke blott av sjukkassor och understödsföreningar tillsammans utan även av enbart sjukkassor eller enbart understödsföreningar, böra erhålla ett mera tydligt uttryck.

Vad angår 2 §, synes denna lämpligen böra inskränkas till huvudregeln i första stycket och följaktligen innehålla allenast, att vad i lagen om understödsföreningar och i övrigt finnes stadgat angående understödsförening skall äga motsvarande tillämpning beträffande återförsäkringskassa, dock med iakttagande av vad i de efterföljande paragraferna finnes särskilt föreskrivet. Innehållet i andra och tredje styckena borde i så fall upptagas i en ny 5 §, därvid emellertid till klarläggande av den avvikelse från huvudregeln, som innefattas i bestämmelsen i andra stycket, sagda bestämmelse lämpligen kunde inledas ungefär sålunda: »Ändå att i återförsäkringskassas stadgar icke intagits bestämmelse därom, att stadgarna skola vara godkända av tillsynsmyndigheten, skall vad» etc.

4 §.

Enligt andra stycket äger tillsynsmyndigheten, då särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag från den i första stycket givna huvudregeln att återförsäkringskassa ej må meddela återförsäkring av kapitalunderstöd på samma risk till högre belopp än 4,000 kronor. Avfattningen av denna bestämmelse tyder närmast på att tillsynsmyndigheten skulle äga att för särskilt fall, då återförsäkringskassa ville meddela återförsäkring till högre belopp, lämna sitt medgivande därtill. Av vad departementschefen anfört framgår emellertid, att syftet varit att bereda möjlighet för en återförsäkringskassa att i dispensväg erhålla befrielse från skyldigheten att kontrollera, huruvida några hos kassan återförsäkrade begravningshjälpsutfästelser sammanföle med annan hos kassan återförsäkrad risk. Dylik dispens skulle naturligtvis kunna ifrågakomma beträffande viss försäkring, där det visade sig förenat med särskild svårighet att utreda, huruvida försäkringen avsåge samma risk som annan redan meddelad försäkring, men att döma av berörda anförande synes meningen hava varit, att viss återförsäkringskassa på grund av sin omfattning skulle kunna erhålla generell dispens från omförmälda kontrolleringsskyldighet. Detta stämmer också bäst överens med den i 6 § föreslagna bestämmelsen att registrering av återförsäkringskassa må, om särskilda omständigheter därtill föranleda, beviljas, ändå att stadgarna ej innehålla föreskrift om det högsta belopp, varför kassan må meddela återförsäkring på samma risk. Under alla förhållanden lär det icke hava avsetts, att tillsynsmyndigheten skulle äga att fastställa ett högre maximum än det i första stycket angivna.

Till förebyggande av en oriktig tydning av stadgandet synes en omredigering av detsamma vara erforderlig. Vad därmed avsetts torde komma till bättre ut-

tryck, om stadgandet avfattas ungefär så, att tillsynsmyndigheten, då särskilda omständigheter därtill föranleda, må fritaga återförsäkringskassa från att utreda, huruvida ifrågasatt återförsäkring av kapitalunderstöd avser samma risk som annan eller andra förut av kassan meddelade återförsäkringar.

9 §.

Då den åsyftade meningen eller att den vid 1) i 49 § i lagen om understödsföreningar upptagna likvidationsanledningen, såvitt angår återförsäkringskassa, ersättes av vad i första stycket av förevarande paragraf finnes stadgat icke med den föreslagna formuleringen kommit till tydligt uttryck, bör en omredigering av ingressen till nämnda stycke ske.

12 §.

I denna paragraf meddelas bestämmelser om ansvar för den som, i fall förening som i 1 § avses driver verksamhet utan att vara registrerad såsom återförsäkringskassa, deltagar i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom. Denna bestämmelse anges i departementschefens anförande utgöra en komplettering till stadgandet i 93 § i lagen om understödsföreningar. I samma anförande göres vidare gällande, att det av föreskriften i 2 § i den föreslagna nya lagen därom att vad angående understödsföreningar finnes stadgat skall äga motsvarande giltighet för återförsäkringskassa följer, att stadgandet i 96 § av understödsföreningslagen skall gälla jämväl då ansvar ådömts enligt 12 § i den nya lagen. Det synes dock kunna dragas i tvivelsmål, huruvida så verkligen är förhållandet. Bestämmelsen i berörda 96 § angår böter, som ådömas enligt understödsföreningslagen (»denna lag»), och lärer näppeligen genom den åberopade föreskriften i 2 § kunna vinna tillämplighet i fråga om böter, som ådömas enligt det fullt fristående stadgandet i 12 § av förevarande lag. Det åsyftade målet skulle däremot vinnas, om åt 12 § gäves en avfattning liknande den som 13 § i förslaget erhållit, så att 12 §:s första stycke finge ungefär den lydelsen, att under där angiven förutsättning vare för den, som deltagar i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom, lag som i 93 § i lagen om understödsföreningar sägs. Därest första stycket avfattas i enlighet härmed, bör givetvis andra stycket utgå.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar.

Lagrådet lämnade detta förslag utan anmärkning.

Ur protokollet:

A. V. Stenkula.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i stats-
rådet å Stockholms slott den 25 februari 1926.*

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller anmäler efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och handelsdepartementen lagrådets den 8 februari 1926 avgivna utlåtande över till lagrådet den 15 januari 1926 remitterade förslag till

- 1) lag om återförsäkringskassor; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 87 §§ i lagen den 29 juni 1912 (nr 184) om understödsföreningar.

Härefter anför föredraganden:

Lagrådet har anfört, att då ledningen av återförsäkringskassorna i allmänhet syntes komma att vila på personer, som saknade försäkringstekniska insikter och skolning, framgången av återförsäkringsrörelsen och tillika tryggheten för delägarna och de försäkrade i väsentlig grad skulle bliva beroende på att medverkan och stöd från socialstyrelsens sida kunde påräknas.

I anledning härav vill jag framhålla, att, som framgår av mitt anförande i ärendet till statsrådsprotokollet den 15 sistlidne januari, det givetvis varit avsikten att sådan hjälp skulle lämnas de blivande återförsäkringskassorna från socialstyrelsen. Emellertid må det erinras, att antalet sådana kassor torde bliva mycket obetydligt. Avsikten med Svenska sjukkassee förbundets av mig vid nämnda tillfälle omförmälda framställning i ämnet synes närmast hava varit, att för hela sjukkasserörelsen skulle inrättas en enda dylik kassa, till vilken jämväl understödsföreningar skulle kunna ansluta sig. Det ytterligare arbete, som den nya lagstiftningen skulle komma att medföra för socialstyrelsen, kan vid sådant förhållande ej förväntas bliva av betungande beskaffenhet. Och det intresse, som styrelsen ägnat de densamma underställda kassor och föreningar, torde komma även de nya organisationerna till del. Ur denna synpunkt synas mig alltså några betänkligheter mot genomförande av den föreslagna lagstiftningen icke böra föreligga.

Lagrådet har förordat viss ändring i uppställningen och redigeringen av 1 och 2 §§ i det remitterade förslaget till lag om återförsäkringskassor. Jag har låtit omredigera förslaget i denna del i överensstämmelse med lagrådets erinran.

Den i 4 § av nämnda förslag medgivna möjligheten till dispens från bestämmelsen om maximibelopp för återförsäkring av samma risk har motive-

rats med svårigheten för återförsäkringskassa att kontrollera, hurvida hos kassan återförsäkrade begravningshjälpsutfästelser sammanfalla med annan hos kassan återförsäkrad risk. Emellertid hade bestämmelsen erhållit en vidare formulering, som medgav dispens även i andra fall.

Lagrådet har nu förordnat, att dispensmöjligheten måtte begränsas till de fall, för vilka den enligt motiveringen närmast ansetts erforderlig.

I anledning härav har jag låtit omarbeta paragrafen, så att dispensmöjligheten begränsas till att avse frihet från kontrollskyldighet i förutnämnda hänseende. I konsekvens härmed har 6 § vid 1) erhållit ändrad avfattning. Det må framhållas, att då kassas stadgar skola godkännas av tillsynsmyndigheten, registrering av stadgar, som innefatta sådan undantagsbestämelse som medgives i sistnämnda lagrum och varigenom maximibeloppet skulle kunna komma att överstiga 4,000 kronor, i praktiken kommer att innebära en dispens enligt 4 §.

Lagrådets övriga anmärkningar, som äro av allenast formell innebörd, hava föranlett omredigering av förslaget till lag om återförsäkringskassor i överensstämmelse med vad lagrådet anfört. I samband med dessa ändringar hava vissa jämkningar av rent formell natur verkställts i såväl nämnda förslag som i förslaget till lag om ändring av lagen om understödsföreningar.

Föredraganden uppläser härefter de sålunda omarbetade förslagen och hemställer, att förslagen måtte, jämlikt 87 § regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake Karlholm.

